

انديشگده نظام مسائل حکمرانی کشور

شماره ۶ پاییز ۱۴۰۳ - شاپا: ۱۱۱۲-۲۹۸۱

فصلنامه

حکمرانی

❖ مؤلفه‌های حکمرانی شایسته دینی در پرتو مکتب علوی بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از

فساد اداری

❖ بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری

❖ بررسی دامنه تاثیرات حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه در صنایع مختلف شرکتهای بورس اوراق بهادر

مسلسل ۱۴۰۳۹۱۰۹

فهرست مطالب

- سخن نخست رئیس اندیشکده ۱
- مؤلفه‌های حکمرانی شایسته دینی در پرتو مکتب علوی
بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از
فساد اداری ۲
- بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از
فساد اداری
- بررسی دامنه تاثیرات حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه
در صنایع مختلف شرکتهای بورس اوراق بهادر

فصلنامه حکمرانی

مدیرمسئول: محمود نظرنیا

سردبیر: شورای تحریریه

ناشر: اندیشکده نظام مسائل حکمرانی کشور

شماره ۶ پاییز ۱۴۰۳ - شماره شاپا: ۲۹۸۱-۱۱۱۲

شماره مسلسل ۱۴۰۳۹۱۰۹

روابط عمومی: ۰۹۹۰۰۲۵۷۹۲۴

سایت: www.andishkademasaal.ir

ایمیل: info@andishkademasaal.ir

ایتا و اینستاگرام: andishkademasaal

مسئولیت صحت مطالب برعهده نویسندگان است.

شرط رسیدن به قله اصلاح نظام مند قواعد حکمرانی در کشور است

محمود نظرنیا

رئیس اندیشکده نظام مسائل حکمرانی کشور

زمانی که صحبت از حکمرانی به میان می آید این تصور در ذهن مخاطب ایجاد می شود که منظور از حکمرانی یعنی ایجاد یک چهارچوب ساختارمند برای روابط اداری و سیاسی بین حاکمیت و مردم که لزوماً از آن به عنوان نظام حکمرانی یاد می شود، اگرچه لازم به ذکر است، بررسی ابعاد یک نظام حکمرانی و همچنین سنجش میزان مطلوبیت آن، موضوعی بسیار گسترده با زوایای پنهان و آشکار می باشد، اما به طور کلی، تعریف عموم مردم در یک جامعه از حکومت و حکمرانی را می توان در مجموعه ای از مناسبات که در نهایت منجر به اداره ای امور جاری و روزمره ی زندگی می شود خلاصه نمود و در جوامع روز آمدتر، برنامه ریزی و فراهم نمودن زیر ساخت های لازم جهت اداره ی جامعه در آینده را نیز می توان در ذیل این تعریف قرار داد. اما این تعریف، بیانگر این است که چهارچوب اداره یک کشور باید بر اساس خواست شهروندان و در راستای پاسخگویی به نیازها و مطالبات آنان باشد چرا که یکی از الزامات حکمرانی خوب، توجه به خواسته های شهروندان به معنای عام آن است و پاسخگویی به این خواسته ها از وظایف ذاتی حکومت است، دولت موظف است در راستای کیفیت زندگی بهتر و ایجاد شرایط مناسب برای زیست شهروندان و پیشرفت همه جانبه کشور، ساختارهای اداری، سیاسی و مهم تر از همه نظام تصمیم گیری و سیاستگذاری را به شکلی سازماندهی نماید تا کیفیت حکمرانی فدای کمیت آن نشود، آینده نگری در برنامه های توسعه و همسان سازی آن با ساختارهای اجرایی و نهادی می تواند کشور را در رسیدن به قله یاری نماید، اما باید این مهم را در نظر داشت که پایش و ارزیابی اجرای صحیح حکمرانی امری منطقی، لازم و ضروری است که شایسته است به آن توجه ویژه شود و چنانچه در بررسی ها به این نتیجه دست یافتیم که ساختارها مانع جدی در اجرای حکمرانی اند شجاعت اصلاح آن را داشته باشیم و با قدرت برای اصلاح آن تا تحقق حکمرانی خوب پیش رویم، فصلنامه ای که پیش روی شماست به عنوان شماره ششم فصلنامه حکمرانی تلاش خواهد کرد تا موضوعات جاری و اساسی کشور را از نگاه حکمرانی مورد بحث و بررسی قرار داده و با نگاه کاملاً علمی و تخصصی، ضمن نقد و بررسی امور جاری، گره گشایی برای حل مسائل حکمرانی در آینده ایران اسلامی باشد، بدین منظور از نخبگان و پژوهشگران برای این مهم دعوت به همکاری می نمائیم.

مؤلفه‌های حکمرانی شایسته دینی در پرتو مکتب علوی

مزدک نصوری

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشگاه شهید بهشتی
پژوهشگر اندیشکده نظام مسائل حکمرانی کشور
m.nasouri@alumni.sbu.ac.ir

چکیده

در دوره معاصر که انقلاب اسلامی ایران درگیر یک جنگ هیبریدی و تمدنی با نظام سلطه جهانی شده است، مکتب علوی و به‌ویژه نهج‌البلاغه به مثابه گنجینه‌ای از داروهاست که علاج دردهای فردی و اجتماعی در ابعاد مادی و معنوی را تجویز می‌کند. این یادداشت تحلیلی در واقع اندرزنامه‌ای است برای هر شخصی در حکومت اسلامی در هر نقطه‌ای از بلاد اسلامی که قدرت و مسئولیتی بر عهده دارد و عده‌ای تحت فرمان او کار می‌کنند. این مقال صرفاً به مباحث علمی، نظری و انتزاعی نمی‌پردازد، بلکه بیش از همه به نتایج عملی، کاربردی و عینی اندیشه‌های مکتب علوی که می‌تواند بنیان حکمرانی شایسته دینی قرار بگیرد در قالبی حقوقی-سیاسی نظر دارد و به این نتیجه رسیده است که حکومت اسلامی باید به‌طور توأمان مقولهٔ تحدید قدرت عمومی و تضمین حقوق شهروندی را مورد توجه قرار دهد تا بتواند در راستای حکمرانی شایسته دینی مبتنی بر تعالیم علوی حرکت نماید.

واژگان کلیدی: انقلاب اسلامی، جنگ تمدنی، حکومت اسلامی، حکمرانی شایسته دینی، مکتب علوی.

۱- دیباچه

بشر از ابتدای تاریخ همواره به دنبال عدالت بوده است و امت اسلامی نیز می‌تواند با الگوبرداری از ویژگی‌های بومی، باستانی، فرهنگی، دینی و معاصر اقوام مختلف کشورهای اسلامی، شیوه‌های مختلف عدالت‌گستری در زمینه‌های مختلف را پایش و آمایش کند. به‌طور مثال، یک نظام مردم‌سالار دینی بایستی مقوله رضایتمندی و توانمندسازی شهروندان را بنیاد حکمرانی خویش قرار دهد. خصوصاً در حوزه ساختارها، نهادها و سازوکارها اگر درست عمل نشود مسأله استقلال و اقتدار کشور اسلامی بیشتر به آرزوهای ناممکن شباهت پیدا می‌کند (نصوری، ۱۴۰۲).

در دوره معاصر که جهان درگیر جنگ رسانه‌ای و جنگ فرهنگی بزرگ با اسلام و به خصوص انقلاب اسلامی است و همه حمله‌ها علیه مکتب علوی و در رأس آن انقلاب اسلامی ایران معطوف شده است بایستی به تعالیم اسلامی بر پایه قرآن و حدیث و فرهنگ اسلامی به ویژه فرهنگ علوی، توجه ویژه‌ای شود. زیرا این ارزش‌ها و آموزه‌های اصیل اسلامی است که انسان را از حضيض خاک به اوج افلاک می‌رساند. دشمنان اسلام تلاش

می‌کنند که انسان‌هایی ضعیف، گرفتار شهوت و هوس و اسیر دستوره‌های شیطانی تربیت نمایند، به قول مولوی انسان‌هایی را می‌خواهند که جز اصطبل و علف، چیزی ندانند و نخواهند. متأسفانه در دوره کنونی انسان‌های غافل این چنینی که پیوسته در خواب غفلت هستند به وفور یافت می‌شوند. زیرا، انسان عاقل هیچگاه در خواب غفلت و حسیض ذلت باقی نمی‌ماند.

نظامی گنجوی در کتاب هفت پیکر در این زمینه بسیار زیبا می‌گوید (نظامی، ۱۳۹۸):

آدمی نه از پی علف خواری است از پی زیرکی و هوشیاری است
سگ بر آن آدمی شرف دارد که چو خر دیده بر علف دارد

قدرت‌های طاغوتی اجازه رشد فضایل معنوی و الهی را در ذهن و روح انسان‌ها نمی‌دهند، زیرا می‌خواهند مردم همچنان غافل بمانند تا بتوانند بر افکار و اذهان آنان مسلط شوند و منابعشان را غارت و آنها را فقیر و درمانده کنند و در مرحله آخر، هویت و فرهنگشان را غارت نمایند تا از انسان‌ها برده فکری و مصرف‌کنندگان بی علم و اراده برای کارخانجات و شرکت‌های بزرگ خود بسازند (نجفی، ۱۳۹۳). در قرآن کریم (سوره اعراف) آمده است که فرعون نیز به همین روش، مردم را در یوغ بندگی خود کشید و ادعای خدایی کرد. فرعون، کرامت و شخصیت انسانی مردمش را از بین برد و به روح و اندیشه آنها ضربه وارد کرد تا توانست آنها را به بندگی و بردگی بگیرد.

در تاریخ معاصر، هدف اصلی قدرت‌های طاغوتی از شرق و غرب، غارت ملت‌ها و مشغول کردن آنها به امور پست دنیوی و بی‌بند و باری‌ها است که در پی آن مصرف‌گرایی و استعمار و استثمار شدن می‌باشد و این کار را در جهان اسلام از طریق تخریب فرهنگ اسلامی و علوی انجام می‌دهند. به‌طور مثال، اگر به روند بیداری کشورهای اسلامی حوزه غرب آسیا و شمال آفریقا در قرن بیست و یکم دقت شود، این بیداری و خیزش اسلامی ناشی از همان استعمار و استثمار مردم این کشورها توسط قدرت‌های شرقی و غربی و عوامل دست نشانده آنها است (رجبی، ۱۳۹۴).

قدرت‌های طاغوتی تصمیم داشته و دارند که فکر و فرهنگ اسلامی مردم مسلمان جهان را از بین ببرند و آنها را به سوی شهوات و لذات پست و زودگذر سوق دهند تا هیچگاه نتوانند ایستادگی و مقاومت نمایند. به همین دلیل این نظام‌ها و ساختارهای استکباری از قرآن، نهج‌البلاغه، انقلاب اسلامی و تعالیم امام خمینی (ره) هراس دارند، زیرا می‌دانند که فکر و فرهنگ اسلامی، مکتب‌ها را بیدار می‌کند و هنگامی که ملتی بیدار شد، دیگر اجازه نمی‌دهد که سرمایه‌های مادی و معنوی‌اش را غارت کنند، کرامت و هویت انسانی او را پایمال نمایند و بازپچه دنیاپرستان و هوس‌بازان شوند.

هدف انقلاب اسلامی ایران همواره انسان‌سازی است. زیرا انسان دارای ابعاد متعالی است که بایستی ذیل ولایت الهی قرار بگیرد. یک بعد انسان، وجود مادی اوست که شامل خوردن، نوشیدن، خوابیدن و ... می‌شود، اما یک بعد دیگر انسان، وجود غیرمادی اوست که به‌وسیله ارتباط‌گیری با خداوند تبارک و تعالی، تغذیه می‌شود. با این وصف، حضور خداوند در تمامی ابعاد (جسمی و روحی) انسان و در تمامی مناسبات او سبب تعالی انسان

می‌گردد. امروزه دولت‌های مدرن غربی اعتراف می‌کنند که دولت رفاه پاسخگوی نیازهای جوامع آنها نبوده است. افرادی که افول غرب را نمی‌بینند نابینا نیستند بلکه قلبشان کور است. غربی‌ها گمان می‌کنند که اگر قرار بر نابودی تمدن آنها بود پس تا الآن بایستی نابود می‌شد و افول تمدن غربی را یک ادعای واهی و بی‌اساس می‌دانند. اما غافل از این حقیقت هستند که وعده الهی هیچگاه خلاف نمی‌شود. به همین دلیل، امروزه آحاد بشری آماده این است که تمامی مناسبات خود را ذیل ولایت الهی بپذیرند (طاهرزاده، ۱۳۹۰).

البته در طول تاریخ همواره گروهی از مردم بوده و هستند که نه از پیامبر درونی (عقل) و نه از پیامبر بیرونی (انبیا و اولیای الهی) پند می‌گیرند و نشان دادن راه حقیقت به آنها تأثیری در سرنوشتشان نخواهد گذاشت. عقل، گوش و چشم از ابزار کسب دانش و بینش می‌باشند. بدتر از نابینای چشم، نابینای دل است که با پند گرفتن بینا نمی‌شود.^۱ بنابراین برای رستگار شدن، عقل سنتی برای بقای بشریت کافی نیست، بلکه عقل شریف (عقل ایمانی) لازم است تا انسان را به منزلگاه حقیقت برساند. عقلی که در ابتدا، قلب آن را نورانی کرده باشد تا به درستی تعقل کند.^۲ انسان هنگامی که می‌خواهد آسمانی شود باید ولایت الهی را بر میل و اراده خودش حاکم نماید تا انس الهی پیدا کند که بهترین مظهر آن را می‌توان در مکتب علوی جستجو کرد. به‌طور مثال، انقلاب اسلامی به معنای قصد رجوع به حق و راه گشوده‌ای است برای بشری که می‌خواهد در امور غیرفردی نیز به خداوند رجوع نماید. انقلاب اسلامی با تکیه بر مفاهیم مکتب علوی به دنبال حضور بیشتر و عمیق‌تر دستورات حضرت حق در زندگی انسانی است که می‌خواهد در تمامی مناسبات خود (اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ...) ذیل ولایت الهی قرار بگیرد. بنابراین، انقلاب اسلامی به دنبال هوشیار کردن و هوشمندسازی انسان‌ها در دنیایی است که سیاست و اقتصاد و فرهنگ، انسان را به سوی جهالت و فراموشی و غیرهوشمندی نسبت به حضرت حق می‌کشاند. حقیقت انقلاب اسلامی این است که راه‌های سعادت‌مند شدن در دنیا و آخرت و ساخت انسان‌های بزرگ را به مردم نشان می‌دهد. انقلاب اسلامی برآمده از مکتب علوی عاملی است که انسان را از محدوده لائیسزم و سکولاریسم دور می‌کند و انسان گرفتار در دام مستکبرین زمانه و نیهیلیسم را نجات می‌دهد. لذا معضل پوچ‌گرایی و دین‌گریزی صرفاً با آموزش احکام و ادعیه اسلامی به مردم حل نمی‌شود، بلکه با نشان دادن مکاتب الهی و راه‌های رسیدن به حقیقت الهی برای مردم حل می‌شود.

یک بحث مفصل و مشهوری در فلسفه وجود دارد که می‌گوید: "گاهی سنت‌ها آنچنان اصیل می‌شوند که انسان‌ها اگرچه به ظاهر ممکن است به آن سنت‌ها عمل نکنند، ولی در ذات خود پیرو آن سنت‌ها می‌باشند". خاصیت مکتب علوی هم همین است که اگر در کنه وجود انسانی بنشیند هیچ عامل دیگری نمی‌تواند با آن

۱. اشاره به آیه ۴۶ سوره حج: «أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ» «آیا (این کافران) در روی زمین به سیر و تماشا نرفتند تا دل‌هایشان بینش و هوش یابد و گوش‌هایشان به حقیقت شنوا گردد؟ که (این کافران را) چشم‌های سر گرچه کور نیست لیکن چشم باطن و دیده دل‌ها کور است».

۲. اشاره به آیه ۱۷۰ سوره آل عمران: «فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» «آنان به فضل و رحمتی که از خداوند نصیبشان گردیده، شادمانند و به آن مؤمنان که هنوز به آنها نپیوسته‌اند و بعداً در پی آنها به راه آخرت خواهند شتافت مژده دهند که از مردن هیچ نترسند و از فوت متاع دنیا هیچ غم مخورند».

مقابله کند. بنابراین، مقدمه توسعه و صدور فرهنگ اسلامی و علوی با محوریت قرآن و نهج‌البلاغه بایستی این باشد که از درون جامعه ایران حرکت‌های فرهنگی، علمی، اقتصادی و ... توسط تمام آحاد جامعه خصوصاً نسل جوان انجام بگیرد و برای تحقق این امر ابتدا بایستی از معارف و آموزه‌های قرآن و نهج‌البلاغه استفاده نماییم. انس با قرآن و حدیث علاوه بر اینکه ذهن، روح، اندیشه و اخلاق شخص را نورانی می‌کند، تبعاً جامعه را هم نورانی و متحول خواهد نمود، زیرا جامعه محصول تک تک افراد است. به عنوان مثال، یکی از بزرگ‌ترین گرفتاری‌های دنیای امروز بی‌عدالتی اقتصادی می‌باشد که بر پایه آن، ثروت به سوی افراد ثروتمند باز می‌گردد، اما امام علی(ع) عدالت را به صورت عملی و نه فقط به صورت نظری، در تمامی زمینه‌ها از جمله اقتصاد اسلامی نهادینه کردند.

امام خمینی (قدس سره) در پیام خود به کنگره هزاره نهج‌البلاغه در سال ۱۳۶۰ ه.ش. که دانشمندان کشورهای مختلف در آن حضور داشتند بدین صورت فرموده‌اند: { ...اما کتاب نهج‌البلاغه خود معجونی است برای شفا و مرهمی است برای دردهای فردی و اجتماعی و مجموعه‌ای است دارای ابعادی به اندازه ابعاد یک انسان و یک جامعه بزرگ انسانی، از زمان صدور آن تا هر چه تاریخ به پیش رود... اینک امید آن است که شما دانشمندان و متفکران متعهد که در کنگره ارجمند هزاره نهج‌البلاغه گرد آمدید ابعاد عرفانی، فلسفی، اخلاقی، تربیتی، اجتماعی، نظامی، فرهنگی، اقتصادی و دیگر ابعاد را به مقدار میسر بیان فرمایید و این کتاب را به جوامع بشری معرفی نموده و عرضه دارید که این متاعی است که مشتری آن انسان‌ها و مغزهای نورانی است }.

آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای در فرازی از پیام‌های خود در کنگره‌های بین‌المللی نهج‌البلاغه فرموده‌اند: { ...روشن است که نهج‌البلاغه مخصوص کشور ما نیست، متعلق به همه دنیای اسلام است و دنیای اسلام هم امروز در حال رسیدن به یک بیداری و حیات دوباره اسلامی است، امروز روز استفاده هر چه بیشتر از نهج‌البلاغه است، امروز از همیشه به نهج‌البلاغه محتاج‌تریم }.

۲- پیرایند

دلیل گرت‌برداری از تعالیم مکتب علوی در مبانی انقلاب اسلامی، استفاده از یک مبنای فلسفی و تربیتی ریشه‌دار اسلامی است مانند آنچه در دوران حکومت امام علی(ع) استوار شده بود؛ به عبارت دیگر خودمان بایستی یک پشتوانه غنی علمی و فلسفی را بر مبنای قرآن و عترت(ع) بنیانگذاری نماییم و نبایستی صرفاً کورکورانه از نظریات و مدل‌های شرقی و غربی الگوبرداری کنیم. البته بایستی دقت کرد که الهام‌بخشی تاریخ یک مفهوم گزاره‌ای، نسبی و موضعی است و برداشتی کلی نیست، یعنی هر آنچه در تاریخ اجرا شده مطلقاً و لزوماً قابل انطباق و پیاده‌سازی با زمان حاضر نیست و بایستی تحولات همه‌جانبه داخلی و خارجی را نیز مدنظر قرار داد، زیرا غایت‌القصوای حکومت اسلامی برقراری امنیت، عدالت و خدمت به مردم است و هر اندیشه‌ای که به نحوی از انحاء چنین اهدافی را خدشه دار کند بایستی اصلاح و روزآمدسازی شود. بنابراین

صرف نظر از هر پشتوانه فکری، قدرت فی نفسه فساد می آورد و بهتر است برای کنترل آن از قدرتی بر مبنای اندیشه های اسلامی استفاده نمود و در گام اول بهتر است که اصلاح را از بدنه حکومت و اطرافیان زمامداران آغاز کرد.

شیخ عباس قمی (محدث قمی) نقل می کند که ثروت امیرالمؤمنین نه از حقوق دولتی و نه از بیت المال بلکه از کدّ یمین و عرق جبین به حدی بود که هزار بنده (برده) را خرید و آزاد کرد، بین مکه و مدینه چاه هایی حفر و وقف حجاج می کرد، نخلستان هایی را ایجاد و وقف مردم می نمود (محدث قمی، ۱۳۹۳). بدین ترتیب، امام علی (ع) با استفاده از قدرت بالای سیاسی و اقتصادی به صورت عملی و کاربردی، عدالت را در جامعه معنا کرد. امیرالمؤمنین در حکومت کوتاه مدت (حدود پنج سال) خویش با وجود سه جنگ خانمان برانداز (جمل، صفین و نهروان) جزو موفق ترین زمامداران تاریخ بشریت بوده است و توانست حکومت عدل علوی را به عنوان الگوی بهترین حکومت به تاریخ نشان دهد. احمد بن حنبل (فقیه و محدث اهل سنت) در کتاب فضائل امیرالمؤمنین از قول ایشان نقل می کند: در کوفه همه در رفاه و آسایش زندگی می کنند و کمترینشان از نظر زندگی کسانی هستند که تغذیه سالم و خوراک گندم دارند و از سرپناه و آب آشامیدنی سالم فرات برخوردارند (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۱).

در کتاب اعیان الشیعه نقل شده است که روزی بانو سوده همدانی (دختر عماره بن اشتر همدانی از قبیله بنی همدان) در دوره حکومت معاویه به نزد او آمد تا از حاکم دست نشانده اش شکایت کند، معاویه پرسید که این همان سوده همدانی است که در جنگ صفین مردم را علیه من تحریک می کرد؟ پاسخ دادند: بلی. معاویه دستور داد که مجازاتش کنید، اما بانو سوده در جواب گفت: درود خدا بر کسی که وقتی رفت، عدالت را هم با خودش برد. معاویه پرسید که ماجرا از چه قرار است؟ بانو سوده پاسخ داد که در زمان حکومت امام علی (ع) از قبیله ام به سمت کوفه آمدم تا از حاکم منصوب امام به نزدش شکایت کنم، آمدم به مسجد کوفه تا نزدیک محراب رفتم و مشاهده کردم که امام می خواهد قامت ببندد، امام وقتی احساس کرد که شخصی در نزدیکش برای کاری آمده، قامت نماز نبست و نماز را شروع نکرد. پس با امام راجع به ظلم یکی از حکامش صحبت و مدارکم را ارائه کردم، امام در همان جا حکم عزل آن حاکم خاطی را نوشت و حال ای معاویه تو در پاسخ می گویی که این زن را مجازات کنید (حسینی عاملی، ۱۳۶۱).

با این وصف، مهم ترین چالش در حوزه مبانی انقلاب اسلامی، چگونگی تعادل بخشی و توازن میان دغدغه های حکومت و ملاحظات عدالت است، از همین رو نیروهای مردمی علی الخصوص جوانان می توانند به عنوان مهم ترین پل ارتباطی و حلقه های میانی مسئولان و شهروندان (زمامداران و فرمانبران) عمل نمایند. به طور کلی، مؤلفه های حکمرانی شایسته دینی از منظر مکتب علوی را می توان در موارد زیر مورد تحلیل و پیشنهاد قرار داد:

الف. برقراری عدالت به معنای راست گفتاری و راست کرداری کردن حکام، اعتدال و میانه روی در مدیریت، توزیع عادلانه ثروت بین شهروندان، رعایت اصل تناسب جرم با مجازات، قرار دادن هر چیز در جای خویش و

رعایت اهلیت، شایستگی‌ها، نفی چندشغله بودن و نفی درگیر شدن در جبهه‌های کاری مختلف، رعایت اصل برابری و منع تبعیض بین مردان و زنان در توزیع مسئولیت‌های حکومتی، شایسته‌سالاری و پرهیز از سفارشی شدن مناصب، پرهیز از شتابزدگی یا سستی در اتخاذ تصمیمات، حفظ نظام سلسله مراتبی اداری، مقابله با زیاده‌خواهی اطرافیان و جلوگیری از جابجایی طبقه بزرگان و عالمان با فرومایگان و ظالمان است و اینکه حاکم بایستی تمام مردم (عام و خاص) را به یک چشم بنگرد و تبعیضی بینشان قائل نشود، زیرا قانون برای همه است و حکومت اسلامی واسطه‌ای است میان شهروندان و حاکمان که آنها را با همدیگر مرتبط می‌سازد و اجرای قانون و حفظ نظم عمومی، منفعت عمومی و آزادی‌های عمومی را بر عهده می‌گیرد.

ب. عدالت بایستی قابل دسترسی باشد، یعنی دسترسی به عدالت اساسی، اداری، قضایی و عادی باید آسان باشد و اینکه مصلحتی بالاتر از عدالت نیست. بقای مملکت به عدل است و ویرانی آن به ظلم آنچنان که پیامبر اسلام (ص) در حدیثی می‌فرماید: ((الْمُلْكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَ لَا يَبْقَى مَعَ الظُّلْمِ)) معنی آن است که: ((ملک با کفر بپاید و با ظلم نیاید)). لذا اهداف یک حاکم عادل عبارتند از: کشورداری بر مبنای فرامین الهی، زنده کردن سنت‌های درست دینی و تاریخی، نگاه امانتی داشتن به حکومت و کوتاه کردن دست ستمکاران از امور مردم. پ. حاکم و زمامدار بایستی صداقت داشته باشد و به وعده‌هایش عمل کند، یعنی انسان بایستی بتواند به آن چیزی که می‌گوید، پایبند باشد، زیرا فرجام پیمان‌شکنی چیزی جز تباهی حاکم و حکومت نیست. آنچنان که امروزه نیز اصل انتظار مشروع، جایگاه ویژه‌ای را در نظام‌های حقوقی جهان پیدا کرده است.

ت. تقویت شریعت، عفت و امنیت در دستگاه‌های دولتی و جامعه که سبب اجتناب از ظهور نشانه‌های فتنه و اضطراب در مملکت و جلوگیری از نزول بلایای آسمانی می‌شود و برپایی اقتداری که معطوف به تأمین امنیت فراگیر در تمامی زمینه‌های جسمی و روحی و مادی و معنوی باشد.

ث. حاکم اسلامی باید مطابق با پایین‌ترین سطح اجتماعی، زندگی کند، چون ممکن است فرد گرسنه‌ای در گوشه‌ای از مملکت اسلامی باشد که گرسنه بخوابد و بایستی قدرت و ثروت در پیش چشمش بی‌ارزش باشد. ج. استفاده از روش خردپروری (عقلانیت) در زمامداری جهت اجرای حکمرانی شایسته دینی و استفاده از تجارب و معلومات انسان‌های عاقل و عالم و واگذار کردن کارهای بزرگ به انسان‌های بزرگ و توجه به این نکته که هر چه دانش و تجربه مسئولی بیشتر باشد به همان میزان هم عقلانیت او بیشتر است. همان‌گونه که پایه و اساس حکومت بر عدالت استوار است، پایه و اساس انسانیت نیز بر عقلانیت استوار شده است، هم عقل نظری (منشأ ادراک) و هم عقل عملی (منشأ تحریک). همچنین بایستی در موارد لزوم، اصلاحات سیاسی با تکیه بر شجاعت و شرافت بیان و سخنان سنجیده و عقلانیت انجام شود. در حدیثی از پیامبر اسلام (ص) آمده است: ((لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ)) یعنی: ((کسی که عقل ندارد، دین ندارد)).

چ. مشورت‌خواهی از شهروندان از طریق سازمان‌های مردم نهاد در راستای حکمرانی شایسته دینی جهت استخراج افکار دیگران و بهترین آنها را برگزیدن و آشکار کردن مواضع خطای زمامداران و مستحکم‌تر کردن پایه‌های حکومت اسلامی بر مبنای وفاق اجتماعی.

ح. توجه ویژه به دین و فرهنگ جهت آشکارسازی و تمییز ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها و تربیت انسان‌های کامل و خودباور خصوصاً از طریق گسترش آموزش و پرورش جهت‌دهی شده منطبق با قرآن مقدس همراه با حفظ سنت‌های باستانی به دور از بدعت و مهم‌تر از همه پذیرش تمام نژادها، اقوام، ادیان، احزاب و عقاید مختلف جهت ورود به نردبان قدرت و سلسله مراتب پیشرفت.

خ. تبیین شیوه‌های عملی حکمرانی شایسته دینی در بدنه حکومت و جامعه مانند ستایش امانت‌داری، نقدپذیری و افزایش میزان تحمل حکومت، نفی ریاکاری و چاپلوسی، همسانی گفتار و کردار، مقابله با اندیشه‌های ویرانگر، کنار نهادن انتظارات بی‌جا، اعتمادسازی بین مردم و دولت، همسو شدن با اندیشه‌ورزان و دانش‌پژوهان.

د. افزایش نظارت و کنترل حکام و زمامداران بر حوزه عمومی از طریق نهادهای غیرقضایی مانند پلیس اداری و هیئت منصفه و ایجاد نظام تکافل اجتماعی و تعادل اجتماعی و در پیش گرفتن سیاست فقرزدایی در جهت آبادی کشور و سعادت‌مند کردن انسان‌ها، کنترل فساد (اختلاس، رشاء، ارتشا و...) و پیش‌گیری از انحصار و احتکار در مملکت.

ذ. اگرچه اندیشه حکمرانی شایسته دینی به مسأله تقویت قدرت حاکم اسلامی و حکمرانی او توجه ویژه‌ای را مبذول داشته اما از طرفی به تعیین حدود و ثغور آن هم توجه می‌کند، یعنی مسأله حد خوردن قدرت که یکی از ویژگی‌های مهم دولت اسلامی است. همچنین، در اندیشه مذکور به مردم‌مداری، بری حرمت نکردن و رضایت شهروندان از کار مملکت‌داری توجه ویژه‌ای شده است. به دیگر سخن، در مکتب علوی همانا حکومت، امانتی از طرف خداوند در دست زمامداران است و هیچ حاکمی به ذات، قدرتی ندارد و منبع مشروعیت و قدرت دولت، مردم هستند.

۳- برآمد

اولین تفاوت بارز دولت اسلامی با دولت غیراسلامی از منظر نظریه حکمرانی شایسته دینی، در مشروطگی اعمال قدرت، تحدید آزادی‌های بی حد و حصر و اهمیت به انسانیت است. به بیان دیگر، هنگامی که حقوق و تکالیف متقابل حکومت و ملت با مهمیز احکام شرعی و قواعد حقوقی رام می‌شود و لگام می‌خورد آنگاه می‌توان گفت که نشانه‌هایی از دولت علوی ظاهر شده است. بنابراین، اولین چیزی که در یک دولت اسلامی رصد و پایش می‌شود، مسأله کیفیت و سازوکارهای تضمین کرامت و انسانیت است، در هر دولتی که این کیفیت، افت پیدا کند، می‌گوییم که شایستگی الهی و دینی آن دولت رو به افول نهاده است و در بلند مدت می‌توانیم نشانه‌های بیماری را در چنین دولتی ببینیم. دولت اسلامی از منظر مکتب علوی، دولتی می‌باشد که اعمال قدرت در آن مبتنی بر قواعد شارع مقدس اسلام و قوانین از پیش تعیین شده است و به صورت غیرشخصی اعمال می‌شود که رضایت ملت را نیز به دنبال خواهد داشت.

از دیگر نشانه‌های دولت اسلامی و به تعبیری حکمرانی شایسته دینی در مکتب علوی، مسأله شهروندی است. در این نگرش، انسان همسان حاکم واقعی در نظر گرفته می‌شود و نسبت حقوقی او با دولت یک نسبت امانی می‌باشد، یعنی حاکمان واقعی که همین مردم هستند، شهروندانی‌اند که موقتاً از طریق سازوکارهای مردم‌سالارانه، قدرت را بالامانه به دست گروهی می‌سپارند که این گروه به ذات، ناحاکم‌اند یعنی در مقایسه با مردم و شهروندان، ناحاکم محسوب می‌شوند زیرا حاکمیت آنان، اصیل نیست. تنها حاکمیتی که پس از وجود حضرت باری تعالی می‌توان به اصالت او حکم داد، حاکمیت ائمه اطهار(ع) و نایبان بر حق ایشان می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت، هرگاه حکومت اسلامی در مسیر توانمندسازی همه جانبه امت اسلامی حرکت کند و امت اسلامی نیز از منویات مکتب علوی تبعیت نماید به معنای آن است که در مسیر تقویت و تحکیم بیشتر دولت اسلامی گام برمی‌دارد و هرگاه مجموعه فعل و انفعالات و یا سازوکارهای حکمرانی اسلامی و حتی سازوکارهای اجتماعی به سمت تضعیف استعدادها و توانمندی‌های دولت-ملت اسلامی حرکت کند، به معنای این است که دستیابی به نظام اسلامی رو به زوال نهاده است. پس اگر حکومت اسلامی مفاهیم شرعی و شهروندی را به طور توأمان هم در بعد فردی و هم در بعد اجتماعی آن تقویت کند، یعنی در مسیر مردم‌سالاری دینی و به عبارت دقیق‌تر، حکمرانی شایسته دینی نیز گام برداشته است. برپایه این اساس به گمان نگارنده، شناخت این ویژگی‌ها می‌تواند به عنوان یک دسته از شاخصه‌های نظام و دولت اسلامی جهت نیل به جامعه و تمدن نوین اسلامی از منظر مکتب علوی یاری برساند.

۴- منابع

۱. مزدک نصوری، "شاخصه‌های حکمرانی شایسته از منظر سیاست‌نامه خواجه نظام‌الملک طوسی"، فصلنامه تحقیقات نوین میان رشته‌ای حقوق، مؤسسه آموزش عالی آپادانا، دوره ۳، شماره ۲، ۵۱-۶۱، ۱۴۰۲.
۲. الیاس بن یوسف نظامی، هفت پیکر، با تصحیح و تحشیه محمد روشن، چاپ چهارم، انتشارات صدای معاصر، تهران: ۱۳۹۸.
۳. موسی نجفی، نظریه تمدن جدید اسلامی: فلسفه تکامل تمدن اسلامی و جوهر افول یابنده تمدن غرب، چاپ سوم، نشر آرما، اصفهان: ۱۳۹۳.
۴. علی اصغر رجبی، تمدن نوین اسلامی: چالش‌ها و راهبردها، چاپ اول، دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام رهبری در دانشگاه)، قم: ۱۳۹۴.
۵. اصغر طاهرزاده، علل تزلزل تمدن غرب، چاپ چهارم، انتشارات لب‌المیزان، اصفهان: ۱۳۹۰.
۶. شیخ عباس قمی (محدث قمی)، منتهی‌الآمال، چاپ اول، انتشارات دارالثقلین، تهران: ۱۳۹۳.
۷. جمعی از نویسندگان، حکومت علوی: ساختار و شیوه حکومت، چاپ اول، دبیرخانه مجلس خبرگان، قم: ۱۳۸۱.
۸. سیدمحسن‌امین حسینی‌عاملی، اعیان‌الشیعه، ترجمه حسین وجدانی، چاپ دوم، انتشارات امیرکبیر وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی، تهران: ۱۳۶۱.

بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری

حمیدرضا عامل اردستانی^۳سمیه حسینی عقدائی^۴امید شفیعی اردستانی^۵

چکیده

ارتباط تنگاتنگ مدیریت عمومی با جامعه و نیز اهمیت و نقش رهبری و فرهنگ سازمانی در جلب اعتماد عمومی و تحقق حکمرانی خوب، بررسی عوامل مؤثر بر تحقق سازمان سالم را بیش از پیش ضروری ساخته است و بستر را برای پژوهش‌های آتی در خصوص ارزیابی سازمان‌های دولتی همواره می‌سازد. در مقابل، بی توجهی به مطالبات عمومی و رواج فساد در نظام اداری می‌تواند مشروعیت و کارآمدی دولت‌ها را در درازمدت به خطر بیندازد. از این رو، هدف این تحقیق بررسی تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری بود. روش تحقیق از نظر ماهیت کاربردی؛ و از نظر روش توصیفی - پیمایشی بود. از آنجایی که نتایج این تحقیق می‌تواند به طور عملی مورد استفاده قرار گیرد، یک تحقیق کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل ۱۶۰۰۰ نفر از کارکنان شهرداری اصفهان بود، که بر اساس فرمول کوکران و نمونه گیری تصادفی ساده، ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه شفافیت سازمانی برگرفته از مقاله درخشان و همکاران (۱۳۹۷)، پرسشنامه حکمرانی خوب برگرفته از مقاله زارعیان و راسخ (۱۳۹۶) و پرسشنامه پیشگیری از فساد اداری برگرفته از مقاله زارع و همکاران (۱۳۹۴) استفاده شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه به تایید خبرگان سازمانی و اساتید دانشگاهی رسید.

کلید واژگان: شفافیت، حکمرانی خوب، فساد اداری، شهرداری اصفهان.

مقدمه

در دنیای امروزی که به سرعت در حال شهرنشینی است، شهرها نه تنها برای اقتصادهای ملی بلکه در مقیاس جهانی اهمیت قابل توجهی یافته اند. این برجستگی فزاینده منجر به نیاز فوری به مدیریت موثر شهری برای تسهیل رشد و توسعه شده است. با درک نقش حیاتی مدیریت شهری در تضمین کیفیت بهتر زندگی، تلاش‌های مختلف محلی، ملی و بین‌المللی برای ایجاد مدل‌های مناسب برای مدیریت شهری در حال انجام است. هدف این مدل‌ها رسیدگی به چالش‌های پیش روی شهرهای پرجمعیت و کمک به پایداری و پیشرفت کلی شهری است. در طول نیم قرن گذشته، تلاش برای بهبود مدیریت شهری منجر به روش‌شناسی‌های

^۳ استادیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران hamid.amel@pnu.ac.ir

^۴ استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران hosseinia@pnu.ac.ir

^۵ کارشناسی ارشد، مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران omid.shafiee.ardestaniee@gmail.com

متنوعی شده است که یکی از آنها «حکمرانی خوب» است. این رویکرد جهانی ترویج شده توانایی خود را در بهبود تصمیم‌گیری، تدوین سیاست و اجرا برای مقابله با مسائل شهری نشان می‌دهد. حکمرانی خوب که در ابتدا در سطح مدیریت دولتی تصور شد، از آن زمان به تصویب رسید و با موفقیت در مناطق شهری و روستایی اجرا شد. پذیرش گسترده آن نشان دهنده پتانسیل آن برای تقویت توسعه شهری کارآمدتر و فراگیر است. رویکرد حکمرانی خوب که توسط سازمان‌های بین‌المللی مختلف مانند سازمان ملل متحد و بانک جهانی و همچنین دولت‌ها، دانشگاه‌ها و اتاق‌های فکر حمایت می‌شود، بر نقش مشارکتی شهروندان و دولت در مدیریت شهر تأکید دارد. این رویکرد مشارکتی نه تنها به نیازهای در حال تحول شهرها برای رفاه اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد، بلکه تحقق الزامات اجتماعی را نیز تسریع می‌کند و کیفیت کلی زندگی شهری را افزایش می‌دهد. با این حال، اجرای این رویکرد می‌تواند در زمینه‌های خاص چالش برانگیز باشد، زیرا ممکن است نیاز به تغییر در پویایی قدرت سنتی و کاهش نقش دولت‌ها داشته باشد. در کشورهایی مانند ایران که ترویج حکمرانی خوب عمدتاً توسط محققان دانشگاهی و سازمان‌های غیردولتی هدایت می‌شود، فرآیند اتخاذ این رویکرد ممکن است با موانع منحصربه‌فردی مواجه شود و نیاز به استراتژی‌های متناسب برای اطمینان از ادغام موفقیت‌آمیز آن در منظر شهری داشته باشد.

۱-۱ بیان مسأله

سازمان‌ها به مثابه موجودات زنده مواد و انرژی مورد نیاز برای بقا را از محیط پیرامون می‌گیرند و متقابلاً خدمات و یا محصولاتی را برای محیط فراهم می‌کنند؛ بنابراین اگر سازمان بیمار باشد، بیماری اعضا و جامعه را به دنبال دارد. داشتن جامعه سالم بدون داشتن سازمان سالم غیرقابل تصور است. نبض سلامت اجتماع در گروه سلامت سازمان‌ها است. پژوهش‌های زیادی در خصوص سلامت سازمانی انجام گرفته که برخی از این پژوهش‌ها مرتبط با آموزش و سلامت سازمانی بوده است و برخی دیگر به سمت فساد اداری سوق یافته است. بنابراین اهمیت و ضرورت پژوهش در حوزه سلامت سازمان به ویژه تمرکز بر سازمان‌های دولتی، انجام چنین پژوهش‌هایی را می‌طلبد. این خلاء همواره به عنوان یک نیاز توسط پژوهشگران احساس شده و می‌شود. ارتباط تنگاتنگ مدیریت عمومی با جامعه و نیز اهمیت و نقش رهبری و فرهنگ سازمانی در جلب اعتماد عمومی و تحقق حکمرانی خوب، بررسی عوامل مؤثر بر تحقق سازمان سالم را بیش از پیش ضروری ساخته است و بستر را برای پژوهش‌های آتی در خصوص ارزیابی سازمان‌های دولتی همواره می‌سازد. سلامت سازمانی سبب ایجاد محیطی دلپذیر برای کار و کوشش، بالا رفتن روحیه سازندگی و دستیابی به اهداف سازمانی خواهد شد. در سازمان سالم، مأموریت و اهداف سازمان برای همه افراد روشن است و همه می‌دانند که ارزش‌های پذیرفته شده سازمان کدام هستند و این ارزش‌های هستند که مرزهای رفتارها و درست و نادرست را مشخص می‌کنند، بنابراین حرکت افراد در محدوده ارزش‌های سازمان، فرهنگ سازمانی یک سازمان تندرست است و برای جلوگیری از پیامدهای ضعف سلامت سازمانی، سازمان‌های باید اقدامات

ساختاری و محتوایی متناسب با شرایط خود اتخاذ کنند. یکی از این اقدامات بی تردید، نهادینه کردن حکمرانی خوب در سازمان‌ها است (عزب دفتر و همکاران، ۱۳۹۸).

در مقابل، بی توجهی به مطالبات عمومی و رواج فساد در نظام اداری می‌تواند مشروعیت و کارآمدی دولت‌ها را در درازمدت به خطر بیندازد. دلیل اصلی شکست سازمانی اغلب از محیط اطراف ناشی می‌شود که پایداری و بقای آنها را با چالش‌هایی مواجه می‌کند. برای تقویت تحول و توسعه در داخل کشورها، اصلاح نظام اداری بسیار مهم است. بدون این گام اساسی، سایر ابتکارات و تلاش‌ها احتمالاً دچار تزلزل خواهند شد. در نتیجه، دولت‌ها با هدف ارتقای کارایی و پاسخگویی، مبارزه با فساد اداری و دستیابی به اهداف زیر، اقدامات مختلفی را برای ارتقای ساختارها و سازمان‌های اداری خود به اجرا درآورده‌اند: اصلاح نظام حقوق و دستمزد، اصلاح روش‌های استخدام و استخدام، ساده سازی ساختارهای سازمانی، شفاف سازی، مسئولیت‌ها و اختیارات، کوچک سازی مؤسسات و کاهش تصدی، دگرگونی نظام مالی، بکارگیری مکانیسم‌های نظارتی، ارزیابی عملکرد، تشویق کارکنان کوشا و متعهد، قدردانی از تلاش‌های آنان و هدایت یا مجازات متخلفان (شیخی، ۱۳۹۰).

تجزیه و تحلیل پیامدهای فساد اداری نشان می‌دهد که این فساد مانع از رشد رقابت می‌شود و تلاش‌ها برای کاهش فقر و رسیدگی به نابرابری‌های اجتماعی را بی اثر می‌کند. علاوه بر این، فساد انگیزه‌ها را از بین می‌برد، منجر به خسارات اجتماعی یا تضعیف نهادهای موجود، شکست‌های سیاسی یا توزیع نابرابر منابع می‌شود و در نهایت منجر به زیان‌های اقتصادی می‌شود. فساد هزینه معاملات را افزایش می‌دهد، احتمال پیش بینی‌های اقتصادی دقیق را کاهش می‌دهد و مانع توسعه پایدار می‌شود. در نهایت، اعتماد عمومی به توانایی و عزم سیاسی دولت برای جلوگیری از اسراف را تضعیف می‌کند و باعث می‌شود مردم امید خود را برای آینده‌ای بهتر از دست بدهند (قلی پور و نیک رفتار، ۱۳۸۵).

در نتیجه، مسئولیت اصلی مدیریت، پرورش و پرورش رفتار منصفانه در بین مدیران و القای حس عدالت در کارکنان است. پایبندی به عدالت برای کارکنان بسیار مهم است، به ویژه در رابطه با اقدامات مدیریتی خاص که شامل کارکنان می‌شود (توزیع پاداش، روابط نظارتی، ترفیعات و انتصابات). برای توسعه رفتارهای منصفانه و مهمتر از همه، پرورش حس عدالت در بین کارکنان، درک تأثیر اقدامات مبتنی بر عدالت بر رفتارهای سازمانی ضروری است. این شامل: تعهد سازمانی، رضایت شغلی، مدنیت سازمانی، رفتارهای ضد تولیدی و انگیزه کارکنان است. با به دست آوردن درک جامعی از چگونگی تأثیر ابعاد عدالت سازمانی بر تعهد سازمانی و جنبه‌های آن، مدیران می‌توانند راهبردهای مناسب تری را برای پرورش حس عدالت در سازمان خود شناسایی کنند. عدالت سازمانی به ادراک کارکنان از انصاف و رفتار منصفانه در محیط کارشان اشاره دارد (رجبی فرجاد، المیر و طاهری، ۱۳۹۳).

محققان مختلف به دلیلی گسترده شمول و مصداق‌های فساد اداری، هر کدام از دیدگاهی خاص به این موضوع پرداخته و عواملی را شناسایی و راهکارهایی را ارائه کرده‌اند اما موضوعی که به آن کمتر پرداخت شده، نقش نظارت و شفافیت در مهار افسار اداری است. نظارت و شفاف سازی دو عنصر مکمل هم است

که در پیشگیری از فساد اداری بسیار مؤثر است. بیشتر اقداماتی که درباره مبارزه با فساد اداری صورت می‌گیرد اقدامات تنبیهی و تلاش برای بازگرداندن حقوق از دست رفته، پس از ارتکاب جرم است در حالی که تجربه ثابت کرده، پیشگیری بر درمان مقدم است. ضعف در شفاف سازی و ضعف در نظارت از جمله عواملی است که همواره خمیرمایه ظهور و انتشار فساد بوده است. بدون بهره گیری از اهرم‌های نظارت (استفاده از اصول علمی نظارت و بهره گیری از ناظران آگاه و پاکدست)، کنترل و شفاف سازی، دیگر تلاش‌ها و اقدامات به منظور مهار فساد بی اثر و بی نتیجه خواهد بود (بایرام پور و همکاران، ۱۴۰۰).

بررسی تأثیر شفافیت و حکمرانی خوب در پیشگیری از فساد اداری به دلایل متعددی ضروری است. اولاً، فساد یک موضوع مهم جهانی است که بر جنبه‌های مختلف جامعه از جمله توسعه اقتصادی، رفاه اجتماعی و ثبات سیاسی تأثیر می‌گذارد. اغلب منجر به ناکارآمدی، نابرابری و عدم اعتماد به نهادها می‌شود. بنابراین شناخت عوامل مؤثر در فساد و راههای کاهش آن برای سیاست‌گذاران و محققان بسیار مهم است. ثانیاً فساد نه تنها یک مشکل اقتصادی بلکه یک مشکل اخلاقی و سیاسی است. ارزش‌های دموکراسی، عدالت و حاکمیت قانون را تضعیف می‌کند. با بررسی رابطه بین شفافیت، حکمرانی خوب و پیشگیری از فساد، محققان می‌توانند در توسعه استراتژی‌ها و سیاست‌هایی که این ارزش‌ها را ترویج می‌کنند و به ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر و عادلانه‌تر کمک کنند.

در مورد شکاف تحقیقاتی در این زمینه، تحقیقات قبلی عمدتاً بر شناسایی علل و پیامدهای فساد و همچنین بررسی اقدامات مختلف ضد فساد متمرکز بوده است. با این حال، هنوز نیاز به درک بهتر نقش خاص شفافیت و حکمرانی خوب در جلوگیری از فساد اداری وجود دارد. در حالی که برخی از مطالعات به این جنبه‌ها پرداخته‌اند، تحقیقات جامع‌تر و عمیق‌تر برای ایجاد درک روشن‌تری از تأثیر آنها مورد نیاز است.

علاوه بر این، تحقیق در مورد این موضوع باید زمینه‌های مختلفی مانند محیط‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی متفاوت را برای تعیین اثربخشی شفافیت و حکمرانی خوب در جلوگیری از فساد در محیط‌های مختلف در نظر بگیرد. این امر به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا استراتژی‌های ضد فساد بیشتر و مؤثرتری را طراحی کنند. شکاف تحقیقاتی در این زمینه شامل نیاز به کاوش عمیق‌تر در رابطه بین این عوامل و در نظر گرفتن زمینه‌های مختلف برای اطمینان از اثربخشی اقدامات ضد فساد در محیط‌های مختلف است.

در چند سال گذشته، ابتکارات ایران در مبارزه با فساد عمدتاً بر اصلاح مدیریت دولت در امور مالی عمومی متمرکز بود. با این حال، با توجه به نگرانی‌های روشنفکران و حتی عموم مردم، این تلاش‌ها چندان مؤثر نبوده است. آنها معتقدند که فساد اداری در ایران با سرعت بی سابقه‌ای در حال افزایش است. به نظر می‌رسد ریشه فساد اداری فراتر از کنترل دولت و مدیریت است و روابط ساختاری عناصر محوری جامعه را در بر می‌گیرد. اینها شامل سازماندهی داخلی نظام سیاسی، تعاملات بین دولت و شرکت‌های خصوصی و ارتباط دولت با جامعه مدنی است. با توجه به اهمیت این موضوع در سازمان‌های دولتی از جمله شهرداری‌ها، این پژوهش با هدف بررسی تأثیر سلامت اداری بر حکمرانی خوب، به‌ویژه در رابطه با نقش شفافیت انجام شده است.

پیشرفت و شکوفایی هر جامعه ذاتاً با حضور سازمان‌های پر رونق مرتبط است. یک سازمان سالم مکانی است که افراد نه تنها از کار کردن لذت می‌برند، بلکه به بخشی از آن افتخار می‌کنند. سلامت اداری نه تنها توانایی سازمان برای اجرای موثر وظایف، بلکه ظرفیت آن برای رشد مستمر و ارتقای عملیات خود را نیز در بر می‌گیرد. در سازمان‌های سالم، کارکنان از خود فداکاری، وظیفه‌شناسی، روحیه بالا و عملکرد نشان می‌دهند، در حالی که خطوط ارتباطی باز را حفظ می‌کنند که باعث موفقیت می‌شود. یک سازمان پویا و ارتقاء دهنده سلامت محیطی مطلوب را پرورش می‌دهد و انگیزه و علاقه به کار را در بین کارکنان خود تشویق می‌کند و در نتیجه اثربخشی سازمان را افزایش می‌دهد. برعکس، جو سازمانی حمایتی و سالم، اعتماد را تقویت می‌کند و روحیه کارکنان را بالا می‌برد (رجبی، المیر و طاهری، ۱۳۹۳).

فساد اداری که یکی از بیماری‌های پایدار و در واقع قدیمی‌ترین آفت نظام‌های اداری به شمار می‌رود، از زمان پیدایش فعالیت‌های سازمان‌یافته انسانی به‌عنوان پدیده‌ای پدیدار شده است. فساد اداری که در کنار شکل‌گیری دولت‌ها متولد شد، نتیجه تعاملات داخلی و تعاملات بیرونی درون سازمان‌ها است. متون باستانی از اولین دولت‌ها در چین و هند نگرانی در مورد سوء استفاده از امکانات و موقعیت‌های دولتی توسط افراد را نشان می‌دهد، نگرانی‌ای که در طول تاریخ وجود داشته است. امروزه، در حالی که دولت‌ها با افزایش نیاز به پاسخگویی در میان گسترش مسئولیت‌های خود در مدیریت جوامع دست و پنجه نرم می‌کنند، این نگرانی اهمیت و حساسیت جدیدی پیدا کرده است. دولت‌ها در سرتاسر جهان رویکردهای خود را برای مبارزه با فساد اداری مورد ارزیابی مجدد قرار می‌دهند، زیرا تهدیدی آشکار برای اقتدار نظام‌های اداری در سراسر جوامع است. هر سیستم بسته به شرایط و قابلیت‌های منحصربه‌فرد خود، تلاش می‌کند تا تأثیر این تله را کاهش دهد یا حداقل میزان آسیب‌های ناشی از آن را کاهش دهد (خدادادحسینی و فرهادی نژاد، ۱۳۸۰).

درباره دلایل بروز فساد، پیامدها و راهکارهای پیشگیری آن، نظریات مختلفی ارائه شده است. برخی صاحب‌نظران معتقدند بعضی از جنبه‌های رفتاری فساد نسبی و با نظام ارزشی هر جامعه یا سازمان مرتبط است. بنابراین رفتار یا عملی که در جامعه‌ای فساد تلقی می‌شود، ممکن است در جامعه درگیر کاملاً عادی و طبیعی به نظر برسد به علاوه شمول فساد بیشتر متوجه دستگاه‌های دولتی است (الوانی و همکاران، ۱۳۹۶).

دو دیدگاه کلی در مورد پیامدهای فساد وجود دارد (۱) مکتب کارآمدی فساد اداری (لف. بایلی، هانتینگتون و لویی^۶) از جمله طرفداران کارآمدی فساد اداری هستند، آنها با تأکید بر ناکارآمدی قوانین و نهادها در کشورهای در حال توسعه، فساد اداری را روشی برای غلبه بر ناکارآمدی قوانین و مقررات می‌دانند و معتقد هستند که فساد نقش روغن را برای چرخ‌های خشک نظام بوروکراسی ایفا می‌کند. (۲) مکتب ناکارآمدی فساد اداری: نتایج پژوهش‌های بسیاری که در سال‌های اخیر در زمینه تأثیر فساد اداری انجام شده استدلال‌های مکتب کارآمدی فساد را با چالش روبه‌رو کرده است. نظریه شن و ماسه چرخ‌ها (هونرای^۷ و همکاران، ۲۰۲۰) با اشاره به تأثیرات زیانبار فساد بر اقتصاد و اثر اقتصاد سایه بر چرخ توسعه کشور، نقطه مخالف

^۶ Leff, Bayley, Huntington & Lui^۷ Hoinaru

کارآمدی فساد است (بایرام پور و همکاران، ۱۴۰۰).

با توجه به اهمیت حفظ سلامت و روابط و مناسبات اداری و پیشگیری و مقابله با فساد، اقدامات متعددی در زمینه جرم انگاری مصادیق فساد صورت گرفته است که از جمله می‌توان به اتخاذ تدابیر قانونی از جمله قانون تعزیرات (مصوب ۱۳۶۲/۵/۱۸)، قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری (مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵) مجمع تشخیص مصلحت نظام)، قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح (مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸)، قانون رسیدگی به تخلفات اداری (مصوب ۱۳۷۲/۹/۱۷) و اصلاحات بعدی آن و ضمانت‌های اجرایی جزایی مقرر در قوانینی همچون قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵) اشاره کرد. به علاوه، آیین نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه‌های اجرایی (مصوب ۱۳۸۵/۹/۱ هیات وزیران)، تصویب پذیرش کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد در مجمع تشخیص مصلحت نظام در سال ۱۳۸۷، الحاق جمهوری اسلامی ایران به آن کنوانسیون در سال ۱۳۸۸، قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵) و در نهایت قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰/۸/۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام اشاره کرد (افضلی، ۱۳۹۰).

بررسی رابطه بین شفافیت، حکمرانی خوب، و پیشگیری از فساد اداری یک جنبه حیاتی برای درک چگونگی حفظ یک جامعه عادلانه و عادلانه است. شفافیت به باز بودن و در دسترس بودن اطلاعات اشاره دارد، در حالی که حکمرانی خوب اصول پاسخگویی، مشارکت و حاکمیت قانون را در بر می‌گیرد. تحقیقات نشان داده است که افزایش شفافیت می‌تواند به میزان قابل توجهی سطوح فساد را کاهش دهد. هنگامی که اطلاعات مربوط به تصمیمات، فرآیندها و تراکنش‌های مالی دولت در دسترس عموم قرار می‌گیرد، شرکت در فعالیت‌های غیرقانونی بدون شناسایی برای مقامات فاسد دشوارتر می‌شود. این افزایش مسئولیت پذیری به عنوان یک عامل بازدارنده عمل می‌کند، زیرا افراد فاسد زمانی که می‌دانند ممکن است اقداماتشان در معرض خطر قرار گیرد کمتر احتمال دارد ریسک کنند.

از سوی دیگر، حکمرانی خوب، محیطی را ایجاد می‌کند که شفافیت را تقویت می‌کند و از فساد جلوگیری می‌کند. زمانی که یک دولت متعهد به رعایت اصول حکمرانی خوب است، تضمین می‌کند که فرآیندهای تصمیم‌گیری فراگیر، منصفانه و مبتنی بر شایستگی است. این باعث افزایش اعتماد عمومی و کاهش فرصت‌های فساد می‌شود.

علاوه بر این، حکمرانی خوب مشارکت شهروندان را در تصمیم‌گیری تشویق می‌کند و به مردم اجازه می‌دهد تا نمایندگان خود را در قبال اقداماتشان پاسخگو بدانند. این نظارت افزایش یافته می‌تواند به شناسایی و رسیدگی به موارد فساد قبل از تشدید آنها کمک کند.

در نتیجه، شفافیت و حکمرانی خوب نقش حیاتی در جلوگیری از فساد اداری ایفا می‌کند. دولت‌ها می‌توانند با ترویج باز بودن، مسئولیت پذیری و مشارکت عمومی محیطی ایجاد کنند که از اعمال فساد جلوگیری کند و اعتماد بین شهروندان و نمایندگان آنها را تقویت کند.

متأسفانه، فساد اداری جوامع مختلف را فراگرفته است و منجر به سوءاستفاده تعداد فزاینده‌ای از افراد از موقعیت و نقش خود در سازمان‌ها برای منافع شخصی، خانوادگی و مرتبط شده است. در نتیجه، ایجاد تحولات اساسی و تأثیرگذار در سازمان‌ها برای مقابله با این موضوع رو به رشد بسیار مهم شده است.

۱-۳- هدف‌های تحقیق

۱-۳-۱- هدف اصلی

بررسی تأثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری

۱-۳-۲- اهداف اختصاصی

بررسی تأثیر شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری

بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری

۱-۴- فرضیه‌های تحقیق

۱-۴-۱- فرضیه اصلی

شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

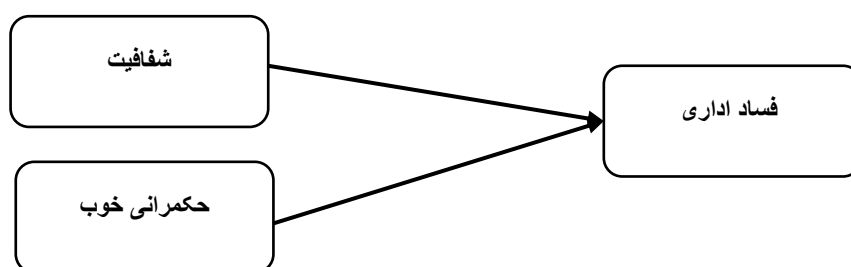
۱-۴-۲- فرضیه‌های اختصاصی

شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

۱-۵- مدل مفهومی تحقیق

با توجه به مطالعات انجام شده، مصاحبه با متخصصان امر، خبرگان سازمان، بررسی مقالات موجود در اینترنت و تحقیقات انجام شده، مدل تحلیلی برگرفته از تجميع تحقیقات بایرام‌پور و همکاران (۱۴۰۰) و ژاله باغدارانی و همکاران (۱۴۰۰) به صورت محقق ساخته و قالب مدل زیر ارائه می‌گردد.

شکل ۱-۱- مدل مفروض تحقیق (منبع: محقق ساخته)

۱-۶- تعریف متغیرهای تحقیق

۱-۶-۱- تعریف مفهومی متغیرها

متغیرهای مستقل

شفافیت

شفافیت به عملکرد دولت در به اشتراک گذاری اطلاعات با شهروندان اشاره دارد تا آنها را قادر می‌سازد تا از اقدامات انجام شده توسط دولت مطلع شوند. هدف اصلی شفافیت این است که دولت‌ها، بازارها و گروه‌های مختلف را در قبال سیاست‌ها و عملکردهای خود پاسخگو نگه دارد. در نتیجه، شفافیت را می‌توان به عنوان داده‌های منتشر شده توسط موسسات تلقی کرد که فرآیند ارزیابی این موسسات را تسهیل و ساده می‌کند و ارزیابی‌های آنها را قابل درک تر می‌کند (جلیلیان و همکاران، ۱۴۰۲).

حکمرانی خوب

مفهوم حکمرانی خوب به دلیل ظهور نسبتاً اخیر، مورد تفاسیر مختلفی قرار گرفته است. برخی افراد یا مؤسسات آن را با ویژگی‌های آن تعریف می‌کنند، در حالی که برخی دیگر آن را از طریق اجزای آن معرفی می‌کنند. حکمرانی خوب شامل سازوکارها، فرآیندها و نهادهایی است که شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی را قادر می‌سازد تا منافع خود را دنبال کنند، از حقوق قانونی خود استفاده کنند، تعهدات خود را انجام دهند و اختلافات خود را حل کنند. از نظر کافمن^۸ (۲۰۰۲) حکمرانی خوب، حکمرانی است که بتوان آن را بر اساس ابعاد مختلف ارزیابی کرد، مانند مسئولیت پذیری خارجی و مشارکت ذینفعان، ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت، جنایت و تروریسم، اثربخشی دولت، عدم تحمیل قانون خودسرانه، حاکمیت. قانون و کنترل فساد بانک جهانی حکمرانی خوب را بر اساس ظرفیت دولت تعریف کرده و دو راهبرد برای توانمندسازی دولت ارائه کرده است. راهبرد اول همسویی ظرفیت‌ها با نقش‌های دولتی است و راهبرد دوم ارتقای ظرفیت‌های دولتی است، یعنی دولت وظایف متعددی دارد و توانایی‌هایش مانند هر سازمان دیگری محدود است. بنابراین، باید ظرفیت‌های خود را به وظایف با اولویت بالاتر اختصاص دهد (زارعیان و راسخ، ۱۳۹۸).

متغیر وابسته:

فساد اداری

فساد اداری، سوء استفاده از قدرت و موقعیت‌های غیراخلاقی از قبیل اختلاس، رشوه، تضاد منافع و جعل اسناد است. فساد را می‌توان محصول و نتیجه شرایط خاص فرهنگی و اجتماعی دانست. فساد اداری را انحراف از انجام دادن وظایف رسمی در ادارات دولتی شناخته‌انده که هدف آن نیز در نهایت رسیدن به رفاه شخصی به دلیل خویشتن پرستی است (بایرام پور همکاران، ۱۴۰۰).

۲-۲-۴ پیشینه تحقیقات داخلی

باقری خوزانی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان «بایسته‌های تضمین شفافیت در انتخابات ریاست جمهوری؛ با تأکید بر سیاست‌های کلی انتخابات» نشان دادند که امروزه شفافیت از عناصر نیل به حکمرانی خوب به‌شمار می‌آید. هدف از شفافیت تأمین حق داشتن اطلاعات مردم، پاسخگو کردن مسئولان، مشارکت مردم و اصلاح مشکلات و ساختارها و جلوگیری از فساد است. به همین دلیل تعمیم شفافیت در انتخابات که از رایج‌ترین ابزار رسیدن به قدرت در نظام‌های مردم‌سالار است، توجیه‌پذیر است. نظام انتخاباتی شفاف،

^۸ Kaufmann

عملکردها و تصمیمات اتخاذشده را در معرض دید عموم قرار می‌دهد و کمک می‌نماید تا بازیگران عرصه انتخابات، مسئولیت تصمیمات اتخاذشده را به‌خوبی عهده‌دار شوند. بر همین اساس سنجۀ شفافیت در انتخابات می‌تواند از یک سو نامزدهای انتخاباتی و از سوی دیگر ناظران و مجریان را در برگیرد. در سیاست‌های کلی انتخابات به‌عنوان یک سند بالادستی، بایسته‌های نظام انتخاباتی شفاف به‌منظور اعتلای نظام انتخاباتی کشور جهت نیل به وضعیت مطلوب ترسیم شده است.

کمالی (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «شناسایی و دسته‌بندی راهکارهای حمایت از افشاگران فساد اداری در ایران (با استفاده از تحلیل مضمون)» نشان دادند که افشای فساد نقش مهمی در تسهیل فرایند مبارزه با فساد و تحقق سلامت اداری دارد. با توجه به لایه‌های پنهان فساد، افشای فساد سازوکار مهمی برای بیان رفتار غیرقانونی یا تخلفات به مدیریت سازمان، مقامات و عموم مردم است. افشای فساد می‌تواند پیامدهای زیان‌باری برای افشاگران نیز داشته باشد. از این جهت افشای فساد و افشاگران در کشورهای توسعه‌یافته مورد توجه و حمایت قانون قرار دارند. در ایران گام‌های مختلفی برای حمایت از افشاگران فساد برداشته شده است. اما این اقدامات پراکنده و غیرمنسجم هستند. پژوهش حاضر به دنبال شناسایی و دسته‌بندی راهکارهای حمایت از افشاگران فساد است تا از این طریق دیدگاه جامعی در اختیار قانون‌گذاران و سیاست‌گذاران حوزه مبارزه با فساد قرار دهد. روش پژوهش: برای دستیابی به این هدف از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. داده‌های پژوهش شامل گزارش‌ها و مصاحبه‌های منتشر شده توسط متخصصان دانشگاهی و مقامات اجرایی و همچنین پژوهش‌های مرتبط است که به روش اسنادی گردآوری شده‌اند. روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری هدفمند است که تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافته است. یافته‌های پژوهش: یافته‌های پژوهش شامل مفاهیم مختلفی است که هر مفهوم بیانگر یک راهکار حمایت از افشاگران می‌باشد. این راهکارها بر اساس قرابت مفهومی در پنج مضمون اصلی راهکارهای حمایت حقوقی، حمایت امنیتی، حمایت مالی، حمایت اداری و حمایت اجتماعی سازماندهی شده‌اند. نتیجه‌گیری: حمایت از افشاگران فساد مستلزم مجموعه‌ای از راهکارهای مختلف حقوقی، حمایت امنیتی، حمایت مالی، حمایت اداری و حمایت اجتماعی است که باید در اصلاح و تکمیل قوانین موجود در ایران مورد استفاده قرار گیرد.

سعادت‌علیزاده و نجاری (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «ارائه الگویی به منظور شناسایی مؤلفه‌های حکمرانی اداری با روش نظام‌مند و بررسی رابطه آن با ارتقاء سلامت سازمانی» نشان دادند که سازمان‌ها را می‌توان به‌عنوان موجودات زنده در نظر گرفت، زیرا منابع و انرژی را از محیط اطراف خود برای بقای خود می‌گیرند و خدمات یا محصولات را به محیط باز می‌گردانند. در این زمینه، رفاه یک سازمان به طور قابل توجهی بر سلامت اعضای آن و کل جامعه تأثیر می‌گذارد. جامعه‌ای پر رونق بدون سازمان‌های سالم نمی‌تواند وجود داشته باشد و سلامت کلی جامعه به سلامت این سازمان‌ها بستگی دارد. یک سازمان سالم، محیطی مساعد برای کار و انگیزه ایجاد می‌کند، خلاقیت را تحریک می‌کند و دستیابی به اهداف سازمان را هدایت می‌کند. با اولویت دادن به سلامت سازمانی می‌توانیم جامعه‌ای سعادتمندتر و هماهنگ‌تر را تضمین کنیم. یکی از اقدامات لازم برای داشتن سازمان سالم، بی‌تردید نهادینه کردن حکمرانی اداری خوب در سازمان‌هاست.

حکمرانی اداری مطلوب تسهیل‌کننده و زمینه‌ساز تحقق اهداف و برنامه‌های پیشرفت سازمان‌هاست و دارای ابعاد اساسی است که آن را نسبت به سایر پارادایم‌ها متمایز می‌سازد. در این مقاله سعی شده است با توجه به مطالعات مختلفی که در حوزه حکمرانی اداری و سلامت سازمانی صورت گرفته به این پرسش پاسخ دهد که عناصر اصلی حکمرانی اداری کدامند و چه رابطه‌ای با سلامت سازمانی دارد. بنابراین در این مطالعه با استفاده از روش نظامند و سیستماتیک مولفه‌های حکمرانی اداری از پژوهشهای مختلفی که در این زمینه انجام شده است استخراج و مدلی ارائه گردید. این مؤلفه‌ها شامل عدالت، شفافیت، پاسخگویی، حاکمیت قانون، کیفیت قانون، مشارکت و فناوری هستند که بر سلامت سازمانی تاثیر دارند.

جلیلیان و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «تحلیل پیشران‌های راهبردی مؤثر بر آینده شفافیت در جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۱۴» نشان دادند که این پژوهش با هدف بررسی عوامل راهبردی مؤثر بر آینده شفافیت در جمهوری اسلامی ایران تا سال ۱۴۱۴ انجام شد. پژوهشگران از رویکرد ترکیبی، ترکیبی از طرح اکتشافی کیفی و کمی برای روش شناسی خود استفاده کردند. آنها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و ادبیات و همچنین مصاحبه با کارشناسان، فهرستی از عوامل مؤثر در آینده شفافیت در ایران را شناسایی کردند. با استفاده از روش دلفی، این فهرست از ۶۵ مورد به ۱۴ مورد کاهش یافت. متعاقباً از روش تحلیل ساختاری برای طراحی ماتریس تاثیر متقابل استفاده شد و ۲۰ کارشناس نظرات خود را در مورد تاثیر این عوامل بر یکدیگر ارائه کردند. سپس داده‌ها وارد ماتریس شده و با استفاده از نرم افزار **Micmac** مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که پنج عامل کلیدی در شفافیت نقش دارند: نظارت مؤثر سازمان‌های ذی‌صلاح، تعهد و پابندی مسئولان به مبانی دینی و انقلابی، تقاضای جامعه در سطح عمومی، حمایت از رسانه‌ها و مطبوعات آزاد و جریان آزاد اطلاعات.

کهندانی و عظیمیان (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «بررسی تطبیقی قوانین ایران، ترکیه، امارات و نظام حقوقی بین‌المللی در زمینه همکاری قضایی بین‌المللی ناظر بر جرایم فساد» نشان دادند که لایحه همکاری‌های قضایی بین‌المللی، آخرین اقدام جمهوری اسلامی ایران در زمینه همکاری‌های قضایی بین‌المللی ناظر بر جرایم فساد اداری به نظر می‌رسد که از سوی قوه قضاییه تدوین شده است. این لایحه اگرچه ضعف‌ها و معضلات زیادی را با خود به همراه دارد، اما نشانگر قصد جدی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ورود به این حوزه است. در این میان، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد نیز به عنوان اصلی‌ترین کنوانسیون بین‌المللی ناظر بر جرایم فساد، ساز و کارهایی را برای دولت‌ها به منظور همکاری‌های قضایی بین‌المللی ترسیم نموده است. این مقاله حاصل پژوهشی در خصوص بررسی تطبیقی قوانین ایران با دو کشور ترکیه و امارات و نظام حقوق بین‌المللی در حوزه همکاری قضایی بین‌المللی ناظر بر جرایم فساد می‌باشد. سوال اصلی در این تحقیق آن می‌باشد که چه تفاوت‌ها و شباهتهایی میان قوانین ایران و نظام حقوقی بین‌المللی در زمینه همکاری‌های قضایی بین‌المللی ناظر بر جرایم فساد وجود دارد؟ فرضیه اولیه این تحقیق این بوده که تفاوت‌های اساسی و متفاوتی در زمینه جرایم فساد در کشورها وجود دارد که برگرفته از فرهنگ یا عوامل دیگر هر کشور می‌تواند باشد. نتیجه این تحقیق که به روش توصیفی-تحلیلی صورت گرفته است، نشان می‌دهد که تفاوت‌های مهمی در

زمینه موضوع جرایم فساد قابل همکاری بین‌المللی قضایی، مرجع درخواست کننده و تعارض‌های صلاحیتی میان نهادهای مختلف مجری در جمهوری اسلامی ایران با نظام حقوقی بین‌المللی وجود دارد که در واقع وجه تمایز این تحقیق با سایر تحقیق‌های مشابه دستیابی به این تفاوت‌ها و تعارضات قانونی با تطبیق قوانین مشابه یکدیگر می‌باشد.

رستمی و بهره‌مند (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «راهبرد قانونمندسازی افشاگری فساد در پرتو سیاست جنایی مشارکتی» نشان دادند که افشاگری فساد یکی از ابزارهای مهم در مبارزه با فساد و تقویت شفافیت و عدالت در جوامع است. با توجه به محدودیت‌ها و کاستی‌های نظارت رسمی، لزوم کشف فسادهای سازمان‌یافته و سیستماتیک، تسهیل فرایند تحقیق و تعقیب، ارتقای شفافیت و اعتماد عمومی، ترغیب به پیشگیری و مبارزه با فساد، توجه و تمرکز بر سیاست‌های جنایی مشارکتی به عنوان یک ابزار قانونی برای تشویق و حمایت از افشاگران و تقویت افشاگری افزایش یافته است. نظام حقوقی ایران در این زمینه با طرح حمایت مالی از گزارشگران اولین قدم خویش را برداشت ولی اقدام وی صرفاً ناظر بر بُعد حمایتی است. از این رو، به نحو کارآمد و نظام‌مند نتوانسته از کارکردها و ظرفیت‌های سیاست جنایی مشارکتی در قبال افشاگری فساد آنچنان که بایسته و شایسته بهره‌بردار؛ چراکه به کارگیری ظرفیت‌های سیاست جنایی مشارکتی نیازمند تدابیر و بسترهای قانونی کارآمد و نظام‌مند دیگری نیز است. بدین منظور پژوهش حاضر به روش توصیفی و تحلیلی و مبتنی بر منابع کتابخانه‌ای نتیجه‌گیری می‌نماید که به کارگیری ظرفیت‌های سیاست جنایی مشارکتی با چالش بنیادین و اساسی فقدان تدابیر و معیارهای ناظر بر تعیین محدوده شخص افشاگر، محدوده افشاگری، شیوه افشاگری، حمایت از افشاگر مواجه است که در طرح مذکور مورد غفلت واقع شده است. در این راستا، پژوهش حاضر ضمن تبیین و تحلیل چالش‌های پیش‌روی مقنن، در پرتوی راهکارهایی که سایر کشورهای پیشرو و پیشگام در این زمینه اتخاذ کرده‌اند، در جهت برون‌رفت از چالش‌های مطروحه تدابیر و معیارهایی را ارائه می‌دهد تا مسیر قانونمندسازی افشاگری فساد در نظام حقوقی ایران را تسهیل ببخشد.

محسنی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «پیشگیری از فساد اداری با تأکید بر فناوری اطلاعات» فساد اداری از جمله جرائم و معضلاتی است که همه دولت‌ها در صدد مبارزه با آن می‌باشند. جرائم زیر گروه فساد اداری از زمره جرائم یقه سفیدی است که از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار می‌باشد و با روش‌های متنوعی ارتکاب می‌یابد. غالباً منشأ این گونه جرائم، سوء استفاده شخصی کارمندان از منابع عمومی و نیز بهره‌بردن از زوایای تاریک، مبهم و غیر شفاف امور اداری است. در مقابل، روش‌های مقابله و پیشگیری از آن از موضوعات مهمی است که همواره در کانون توجه دولت‌ها قرار داشته است. اگرچه سیاست جنائی دولت‌ها همواره در جهت مبارزه با فساد اداری بوده، ولی ابزارهای لازم برای اعمال این سیاست محدود بوده است. پدیداری فناوری اطلاعات، امکان و مجالی مطلوب برای ایجاد دولت الکترونیک و در نتیجه پیشگیری از این قبیل جرائم تلقی می‌گردد. نوشتار حاضر، ضمن بحث در مورد مفهوم و ویژگی‌های فساد اداری، اهمیت کاربرد فناوری اطلاعات برای شفاف سازی و نیز تسهیل اجراء قوانین مرتبط با آن را تبیین می‌نماید.

بایرام‌پور و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگویی برای تعیین عوامل مؤثر در بروز فساد اداری و بررسی نقش نظارت و شفافیت سازمانی در پیشگیری از آن» نشان دادند که عامل سازمانی بیشترین تأثیر را در ایجاد فساد اداری دارد. این مطالعه نشان داد که عوامل سازمانی بیشترین تأثیر را در ایجاد فساد اداری دارند. عوامل محیطی در رتبه دوم و عوامل فردی در رتبه سوم در گسترش فساد در این زمینه قرار دارند. برخی از شاخص‌های کلیدی فساد اداری شامل نظارت ضعیف، خطر کم کشف جرم، پابندی به هنجارهای گروهی و اولویت دادن به منافع فردی بر منافع عمومی است. علاوه بر این، عواملی مانند مادی گرایی افراطی، تجمل گرایی و فقدان ارزش‌های معنوی در بروز فساد نقش دارند. برای کاهش فساد، محققان اجرای نظارت و بازرسی‌های دوره‌ای و تصادفی را برای افزایش خطر کشف جرم در سازمان‌ها پیشنهاد کردند. این امر محیط سازمانی را برای هرگونه تخلف یا فساد نامساعد می‌کند. همچنین با اصلاح و شفاف سازی ساختارها، تعاملات و فرآیندهای سازمانی، استقرار یک نظام شایستگی محور می‌تواند به مدیریت و کنترل موثرتر فساد کمک کند.

ژاله باغدارانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «طراحی مدل حکمرانی مشارکتی در راستای کاهش فساد اداری با رویکرد آمیخته (مورد مطالعه: استانداری و فرمانداری شهر اهواز)» نشان دادند که پژوهش حاضر باهدف طراحی مدل حکمرانی مشارکتی در راستای کاهش فساد اداری صورت گرفت. بر این اساس پژوهش حاضر برحسب هدف، کاربردی-بنیادی برحسب نوع داده، آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی؛ برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی و برحسب روش گردآوری داده‌ها و یا ماهیت و روش پژوهش، یک پژوهش پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی شامل ۲۰ نفر از خبرگان، متخصصین و کارشناسان شاغل در استانداری و فرمانداری است. همچنین در بخش کمی، جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه کارشناسان سازمان‌های استانداری و فرمانداری هستند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌بندی‌شده، ۳۳۵ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی مرور ادبیات و روش مصاحبه بود. در بخش استنباطی و کمی برای پاسخ به سؤال‌های پژوهش از آزمون تی تک نمونه‌ای و نرم‌افزار SPSS-v۲۱ استفاده شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که الگوی حکمرانی مشارکتی جهت کاهش فساد اداری در ایران شامل ابعاد پدیده محوری: حکمرانی مشارکتی، شرایط علی: توسعه نهادی حکمرانی مشارکتی، پیامدها و نتایج: کاهش فساد اداری، شرایط زمینه‌ای (بستر حاکم): فرهنگ مشارکتی، شرایط مداخله‌گر: تقویت نظام اداری و راهبردها: اصلاح ساختار سازمانی و ۳۰ مؤلفه است. در نهایت نتایج نشان داد مدل ارائه شده از اعتبار مطلوبی برخوردار است.

جمشیدیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگوی شفافیت سازمانی در جهت سلامت نظام اداری» نشان دادند که با هدف پرداختن به موضوع شفافیت سازمانی به عنوان عامل مؤثر بر سلامت اداری در ایران انجام شد. محققان بر اهمیت شفافیت در افزایش نظارت عمومی بر رفتار و تصمیمات مقامات دولتی و در نتیجه کاهش فرصت‌های فساد و بهبود کیفیت اقدامات قانونی علیه مقامات تأکید کردند. با توجه به اهمیت شفافیت سازمانی در ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از فساد، این مطالعه با هدف ایجاد مدلی برای شفافیت

سازمانی در سازمان‌های دولتی انجام شد. این تحقیق با رویکرد کیفی و از روش‌های تحلیل مضمون و شبکه مضمون استفاده کرد. شرکت کنندگان بالقوه شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه با تجربه در سازمان‌های دولتی و پژوهش در زمینه شفافیت سازمانی و سلامت اداری و همچنین متخصصان متخصص با حداقل ۱۵ سال سابقه و مدرک کارشناسی ارشد بودند. پژوهشگران با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی بر اساس اشباع نظرات، با ۸ نفر از کارشناسان اداری و دانشگاهی مصاحبه کردند. مدل شفافیت سازمانی حاصل برای سلامت نظام اداری شامل ۲ موضوع جامع، ۱۱ موضوع سازماندهی و ۵۲ موضوع اساسی است. موضوعات جامع سازمانی و محیطی بود. موضوعات اساسی مرتبط با سازمان دهنده سازمانی شامل اهداف ساختاری، فرهنگی، رفتاری، سازمانی و رهبری بود. در این میان، موضوعات اساسی مرتبط با سازمان دهنده محیط‌زیست شامل جنبه‌های حقوقی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و فناوری بود. با توجه به یافته‌های پژوهش، می‌توان از الگوی توسعه‌یافته شفافیت سازمانی برای ارتقای سلامت نظام اداری استفاده کرد.

رجبی فرجاد و عزت دفتر (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی» نشان دادند که با هدف بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی در چارچوب سازمان امور مالیاتی شمال شهر تهران انجام شد. این پژوهش کاربردی و با رویکردی توصیفی-پیمایشی برای جمع‌آوری داده‌ها انجام شد. جامعه آماری پژوهش را ۲۷۶ نفر از کارکنان اداره امور مالیاتی شمال شهر تهران تشکیل می‌دهند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۶۱ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. محققان از پرسشنامه‌های استاندارد شده برای ارزیابی حکمرانی خوب، سلامت سازمانی و رفتار سیاسی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کردند. پرسشنامه‌ها از طریق روایی محتوایی و ساختاری اعتبارسنجی شدند و پایایی آنها با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۹۴۵) برای سلامت سازمانی، ۰/۹۴۷ برای حکمرانی خوب و ۰/۸۸۹ برای رفتار سیاسی) تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، محققان از مدل سازی معادلات ساختاری از طریق نرم افزار SmartPLS (نسخه ۲.۰) استفاده کردند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که رفتار سیاسی به عنوان یک واسطه خوب در رابطه بین حکمرانی خوب و سلامت سازمانی عمل می‌کند. همچنین متغیرهای حکمرانی خوب و سلامت سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتار سیاسی داشتند.

معدنی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تحلیل تأثیر پاسخگویی عمومی بر خط‌مشی ارتقای سلامت اداری و شفافیت سازمانی در بخش دولتی (مورد مطالعه: وزارت صنعت، معدن و تجارت جمهوری اسلامی ایران)» نشان دادند که هدف پژوهشگران بررسی و شناسایی تأثیر پاسخگویی عمومی بر افزایش و ارتقای سلامت اداری و شفافیت سازمانی در بخش عمومی بود. این مطالعه برگرفته از طرح تحقیقاتی مصوب وزارت صنعت، معدن و تجارت با شماره مرجع «M/S/۴۲۰» است. پاسخگویی عمومی، سلامت اداری و شفافیت سازمانی مفاهیمی حیاتی در مطالعات مدیریت دولتی هستند که بر بخش‌های مختلف از جمله سازمان‌های دولتی و خصوصی تأثیر می‌گذارند. جامعه آماری این پژوهش را کارکنان دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات وزارت صنعت، معدن و تجارت تشکیل می‌دهند. محققین از روش توصیفی-پیمایشی برای

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار **Amos** استفاده کردند. آنها برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه استاندارد استفاده کردند که با مشاوره با کارشناسان مدیریتی و اجرایی اعتبارسنجی شد.

درخشان و پيله‌ور (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی اجرای خط‌مشی‌های سلامت اداری با رویکرد حکمرانی خوب در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی» بر اهمیت اصول حکمرانی خوب در مدیریت دولتی تأکید کردند. این اصول به عنوان پارادایم جدیدی عمل می‌کنند که بر مدیران دولتی برای ارائه خدمات با کیفیت بالا به شهروندان و گروه‌های مختلف تأثیر می‌گذارد. هدف اولیه این مطالعه، تحلیل «آسیب‌شناسی اجرای سیاست‌های سلامت اداری» با رویکرد حکمرانی خوب، با هدف ارائه راهکارهایی برای اجرای بهتر این سیاست‌ها بود. این پژوهش از نظر ماهیت کاربردی و با روش توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل ۴۰۸ نفر از مدیران و کارکنان سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی است. با استفاده از فرمول کوکران، ۱۹۸ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و با رویکرد تصادفی ساده درون طبقه‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه خودطراحی استفاده شد که توسط متخصصان اعتبارسنجی و با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی تأیید شد. پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۸۹ تعیین شد. این مطالعه نشان داد که بیشترین شکاف بین وضعیت فعلی و وضعیت مطلوب از نظر کیفیت مقررات، حاکمیت قانون، پاسخگویی و شفافیت وجود دارد. در مراحل بعدی به ترتیب اهمیت ابعاد عدالت و انصاف، اثربخشی و کارایی و نتیجه‌گرایی دنبال شد. برای دستیابی به اهداف تحقیق و کاهش شکاف بین وضعیت فعلی و مطلوب برای هر بعد، در این پژوهش مسائلی شناسایی و راه‌حل‌هایی ارائه شد.

یعقوبی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «حکمرانی خوب و ارتقای سلامت نظام اداری؛ تبیین نقش دولت الکترونیک» نشان داد که هدف این پژوهش بررسی نقش ایجاد و استقرار دولت الکترونیک در ارتقای شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران بود. جامعه آماری پژوهش را صاحب نظران دولت الکترونیک و حکمرانی خوب تشکیل می‌دهند. پس از نرمال بودن توزیع متغیر، یافته‌های تحقیق با استفاده از آزمون پارامتریک **t-Student** تعیین شد. نتایج نشان داد که توسعه و اجرای دولت الکترونیک در کشور می‌تواند شاخص‌های حکمرانی خوب را در پنج بعد بهبود بخشد: شفافیت، پاسخگویی، مشارکت، اعتماد و کنترل پذیری. کارایی دولت و دسترسی به خدمات دولتی. همچنین، آزمون فرضیه‌های فرعی پژوهش نشان داد که استقرار دولت الکترونیک در ایران از جنبه‌های مختلف مانند تسهیل و کمک به اجرای بهتر قوانین و مقررات، افزایش شفافیت در تمام مراحل کار، افزایش در دسترس بودن اطلاعات بر حکمرانی خوب تأثیر مثبت دارد. ، ترویج جریان اطلاعات رایگان و نظارت؛ بهبود شفافیت در معاملات؛ افزایش شفافیت در امور اداری و استخدامی؛ و تقویت شفافیت از طریق اتوماسیون اداری و سیستم‌های مکانیزه اطلاعات. علاوه بر این، این مطالعه نشان داد که ایجاد و استقرار دولت الکترونیک در ایران از طریق پاسخگویی به ذینفعان و رعایت حقوق آنها، بهبود و تسریع پاسخ‌گویی به رسانه‌ها و افکار عمومی و پاسخ‌گویی مؤثر به نهادها و واحدهای نظارتی به ارتقای حکمرانی خوب کمک می‌کند.

درویش و عظیمی زاجکانی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر شفافیت سازمانی بر کاهش فساد اداری با میانجی‌گری اعتماد سازمانی (مطالعه موردی: کارکنان بیمارستان پانزده خرداد ورامین)» نشان دادند که هدف پژوهش آنها بررسی تأثیر شفافیت سازمانی بر کاهش فساد اداری با توجه به نقش اعتماد سازمانی به عنوان میانجی بود. این مطالعه در بیمارستان پان زاده خرداد ورامین انجام شد. پژوهشگران از روش تحقیق توصیفی و برای جمع آوری داده‌ها از پیمایش استفاده کردند. آنها یک پرسشنامه تأیید شده با پایایی آلفای کرونباخ بیش از ۰.۷ برای همه مؤلفه‌ها ایجاد کردند. جامعه آماری شامل پزشکان و پرستاران واحد کارکنان بیمارستان پانزده خرداد ورامین به تعداد تقریبی ۲۸۰ نفر می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و در نهایت ۱۸۴ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. محققان از مدل سازی معادلات ساختاری و نرم افزار لیزرل برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده کردند. یافته‌های آنها نشان داد که شفافیت بر اعتماد و فساد اداری تأثیر دارد، اما اعتماد تأثیر معناداری بر کاهش فساد اداری در بیمارستان پانزده خرداد ورامین ندارد.

۲-۴-۲- پیشینه تحقیقات خارجی

ال‌اوسی و طباطبایی (۲۰۲۳) در تحقیقی با عنوان «نقش شفافیت در پیشگیری از فساد اداری در عراق و مصر» نشان دادند که فساد و عدم شفافیت و یکپارچگی اداری پدیده‌ای چندوجهی با ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است. فساد با تعدادی از مفاهیم، از جمله شفافیت اداری، در تضاد است و با آن برخورد می‌کند: «به معنای در دسترس بودن اطلاعات مربوط به سیاست‌ها، سیستم‌ها، قوانین، تصمیمات و مقررات برای همه شهروندان». از آنجایی که یکی از مظاهر توسعه نیافتگی اداری در جهان عرب به طور کلی و آنچه مربوط به شفافیت است، کمبود آمار و اطلاعات در مورد فعالیت اداری دولت به شدت وجود دارد و حتی در صورت یافتن این آمار، آنها قدیمی و نادرست هستند با برخورد شفافیت اداری با به اصطلاح راز شغلی، که شانس مبارزه با فساد را از بین می‌برد، زیرا بدون شفافیت اداری و داده‌های دقیق موجود به طور منظم، مدرن و منسجم، مبارزه واقعی با فساد وجود ندارد.

داریوش (۲۰۲۳) در تحقیقی با عنوان «فساد اداری و مالی عراق: یک چشم انداز» نشان داد که از زمان اشغال عراق توسط ایالات متحده در سال ۲۰۰۳، آشفتگی‌ها و درگیری‌های سیاسی مداوم، عراق را در مارپیچی از دولت‌های شکننده با حاکمیت قانون ضعیف و منافع سیاسی ریشه‌دار و پیچیده منطقه‌ای قرار داده است که رسیدگی به آن‌ها دشوار است. این وضعیت باعث افزایش رنجی شد که با فرقه گرایی همراه است. موقعیت مسلط دولت از یک اقتصاد از هم گسیخته، بخش خصوصی توسعه نیافته و وابستگی بیش از حد به نفت رنج می‌برد، با تسلط قدرت شبه نظامیان که برای سطوح بالای بی ثباتی در ایالت ایجاد شده است. این مقاله بر روی خطرات فساد برای نسل‌های آینده عراق به عنوان یک کشور تمرکز دارد. در این مطالعه آشکار است که ضعف در حکومت داری و حاکمیت رفتار موازی شبه نظامیانی که رهبران سیاسی (طرفدار ایران) آنها از آنها حمایت می‌کنند، وجود دارد. این تأثیر منفی فوق العاده‌ای بر اقتصاد و توانایی مبارزه با فساد دارد. همه

تلاش‌ها برای کنترل منابع مالی همراه با تعهد اخلاقی ضعیف مقامات عراقی شکست خورده است و این مشکل تا زمانی که انتخابات شفاف برای یک دولت آزاد و صادق به دست نیاید ادامه خواهد داشت.

محمد و صحیب (۲۰۲۳) در تحقیقی با عنوان «جنایت فساد مالی و اداری» نشان دادند که جرایم پولشویی از خطرناک‌ترین جرایم عصر اقتصاد دیجیتال است و چالش واقعی پیش روی موسسات مالی و تجاری است. همچنین آزمون‌های توانایی قواعد حقوقی برای مقابله مؤثر با فعالیت‌های مجرمانه و مبارزه با الگوهای آنها است. پس از گسترش جهانی شدن این پدیده در سطح جهانی در سایه جهانی شدن، تشدید انقلاب اطلاعات و فناوری ارتباطات، عدم وجود شفافیت در معاملات تجاری و ضعف قوانین و مقررات وضع شده توسط دولت برای کاهش آن است. نگرانی فزاینده‌ای در میان کشورهای جهان از احتمال گسترش این پدیده وجود دارد که در یک سری تحقیقات و مطالعات، برگزاری سمینارها و صدور مقررات و دستورالعمل‌ها در این زمینه و همچنین کمپین قوی بین‌المللی به رهبری گروه جهانی مبارزه با پولشویی محیط بانکی همچنان هدفمندترین سایت برای انجام فعالیت‌های پولشویی است.

اسلام^۹ و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقات خود بر این باورند که یکپارچگی و شایستگی کارمندان و مقامات دولتی، پیش نیازهای ضروری برای مدیریت دولتی کارآمد و قابل اعتماد است. آنها شخصیت و اخلاق را مؤثرترین عوامل مؤثر در سلامت اداری سازمانها می‌دانند. علاوه بر این، آنها استدلال می‌کنند که روشی که سازمان‌ها برای استخدام، ارتقاء و جبران خسارت به بوروکرات‌ها می‌دهند، به طور قابل توجهی بر کیفیت عملکرد آنها تأثیر می‌گذارد.

گانز مرسه^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه خود با عنوان "کاهش فساد اداری: دیدگاه‌های بین رشته‌ای مشاغل" هفت نوع سیاست را برای مدیریت فساد اداری شناسایی کردند: (۱) مجازات‌ها و پاداش‌ها، (۲) نظارت و بازرسی، (۳) بازسازی بوروکراسی‌ها، (۴) گزینش و استخدام، (۵) موسسات مبارزه با فساد، (۶) گروه‌های آموزشی، (۷) موافقت‌نامه‌های بین‌المللی. ارزیابی‌های تجربی کمی نشان داد که اکثر سازمان‌ها سیاست‌های ضد فساد را اجرا می‌کنند.

هلند، کروس، پرونچر و سلتزر^{۱۱} (۲۰۱۸) در تحقیقات خود گزارش دادند که شفافیت سازمانی با نتایج مثبتی مانند اعتماد، پیشرفت، اعتبار و مسئولیت‌پذیری معتبر مرتبط است.

دیمنت و توسانو (۲۰۱۷) تحقیقی را با بررسی مطالعات دهه گذشته در مورد علل و پیامدهای فساد اداری انجام دادند. آنها دانش موجود در مورد علل فساد اداری، از جمله بوروکراسی و ساختار سیاسی و اداری (که می‌تواند منجر به فساد ناشی از بوروکراسی اضافی و ساختارهای سیاسی و اداری ناکارآمد شود) و مشارکت مدنی و آزادی رسانه‌ها (که منجر به سطوح بالاتر اداری می‌شود) را تجزیه و تحلیل کردند. فساد). آنها به این نتیجه رسیدند که اجرای سیاست‌های نظارتی مؤثر، قوانین مناسب، شفافیت سیاسی و بوروکراتیک و سایر اقدامات مؤثر ضد فساد می‌تواند به کاهش فساد کمک کند.

^۹ Islam

^{۱۰} Gans-Morse

^{۱۱} Holland, Krause, Provencher and Seltzer

زهیر و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیق خود با عنوان "نقش مشارکت ذینفعان بین شفافیت و کیفیت و کمیت روابط عملکرد" به بررسی نقش مشارکت ذینفعان بین شفافیت و کیفیت و کمیت روابط عملکرد پرداختند. یافته‌های آنها نشان داد که شفافیت یکی از اصول سیاسی حاکمیت شرکتی است و بین اصول شفافیت و مشارکت به عنوان عنصر حاکمیتی در عملکرد کمی و کیفی شرکت‌های بزرگ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

کلار، آدرن و پندلتون (۲۰۱۵) در تحقیقات خود نشان دادند که عناصر اصلی شفافیت سازمانی شامل ارائه اطلاعات کامل، به روز و دقیق و همچنین مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری است.

بولیوار^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «حکمرانی، شفافیت و پاسخگویی: یک مقایسه بین المللی» این مفهوم را بررسی کردند که شفافیت مالی دولت برای اجرای سیاست‌های عمومی برای مقابله با بحران مالی بسیار مهم است. هدف این استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی افزایش شفافیت و پاسخگویی دولت با ترکیب مدل‌های جدید حسابداری است. بر اساس یک مطالعه تجربی بین‌المللی شامل مؤسسات حسابرسی عالی از ۲۹ کشور، آنها تأثیر معرفی حسابداری ارزش منصفانه را بر تصمیمات سیاسی برای بهبود شفافیت مالی دولت بررسی کردند. در نهایت، آنها به این نتیجه رسیدند که استانداردهای گزارشگری مالی باید بر سه حوزه سیاست دولت متمرکز شوند: اصلاح مقررات، آموزش مهارت برای کارکنان بخش دولتی، و بین المللی کردن فرآیندها.

عبدالعزیز^{۱۴} و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «افزایش پاسخگویی عمومی بخش‌های دولتی از طریق سیستم سلامت اداری (یکپارچگی)، سیستم کنترل داخلی و روش‌های رهبری: مطالعه مروری» به موضوع مبرم حاکمیت ناکافی در مدیریت دولتی در سراسر جهان پرداختند. به ویژه با توجه به تقلب مداوم، ناکارآمدی، فساد، و کنترل داخلی ضعیف و مدیریت مالی در ارائه خدمات عمومی. در نتیجه نظارت بر شفافیت و کارآمدی در مدیریت دولتی اکنون یک حق عمومی تلقی می‌شود. برای اطمینان از حکمرانی خوب، اتخاذ موثرترین راهبردها برای افزایش پاسخگویی در بخش عمومی بسیار مهم است. به منظور افزایش پاسخگویی در بخش عمومی، تمرکز بر عوامل داخلی سازمانی ضروری است، زیرا آنها به طور مستقیم تحت تأثیر مسئولیت‌پذیری، یکپارچگی سیستم، شفافیت، سیستم‌های کنترل داخلی و کیفیت روش‌های رهبری هستند.

۱-۳- روش تحقیق

روش تحقیق از نظر ماهیت کاربردی؛ و از نظر روش توصیفی - پیمایشی می‌باشد. و از آنجایی که نتایج این تحقیق می‌تواند به طور عملی مورد استفاده قرار گیرد، یک تحقیق کاربردی است.

روش تحقیق از نظر هدف: کاربردی

تحقیق کاربردی: پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می‌شود.

^{۱۲} Clark, Ardron and Pendleton

^{۱۳} Bolívar

^{۱۴} Abd Aziz

هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. در اینجا نیز سطح گفتمان انتزاعی و کلی اما در یک زمینه خاص است.

روش تحقیق از نظر گردآوری داده‌ها: توصیفی (همبستگی - پیمایشی)

در تحقیق همبستگی رابطه میان متغیرها بر اساس هدف پژوهش تحلیل می‌گردد. در تحقیقات همبستگی اگر هدف پیش‌بینی متغیرهای وابسته بر اساس متغیرهای مستقل باشد به متغیر وابسته متغیر ملاک و به متغیر مستقل متغیر پیش‌بین گویند. همچنین وجه تمایز روش همبستگی با تحقیق آزمایشی در این است که در اینجا متغیرهای مستقل دستکاری نمی‌شوند.

روش تحقیق بر اساس ماهیت داده‌ها: کمی

در تحقیقات کمی نیز معمولاً از ابزار پرسشنامه یا داده‌های واقعی استفاده می‌شود.

روش تحقیق از نظر زمان اجرا: مقطعی

داده‌ها برای تجزیه و تحلیل در یک بازه زمانی مشخص (سال ۱۴۰۳) جمع‌آوری می‌شوند.

۲-۳- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر عبارت است از کلیه کارکنان شهرداری اصفهان، که پس از مکاتبه و استعلام از معاونت سازمان، تعداد آنها حدود ۱۶۰۰۰ نفر اعلام گردید.

۳-۳- حجم نمونه و روش اندازه‌گیری

از بین ۱۶۰۰۰ نفر کارکنان شهرداری اصفهان، بر اساس فرمول کوکران و نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. با توجه به اینکه در روش نمونه‌گیری در دسترس تمام افراد باید شانس مساوی برای انتخاب داشته باشد، کارکنان در دسترس (در لحظه توزیع پرسشنامه) انتخاب و پس از معرفی طرح تحقیق خواسته شد تا با تکمیل پرسشنامه در انجام طرح همکاری نمایند.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right]} = \frac{\frac{(3.8416)(0.5)(0.5)}{(0.025)}}{1 + \frac{1}{1600} \left[\frac{(3.8416)(0.5)(0.5)}{(0.025)} - 1 \right]} \cong 384$$

در این فرمول N حجم جامعه است.

آماره p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند.

آماره q نیز درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند.

اگر میزان p و q مشخص نباشد از حداکثر مقدار آنها یعنی ۰/۵ استفاده می‌کنیم.

آماره $z=t$ است و اگر به جای z از t استفاده کنید نیز ایرادی ندارد. در سطح خطای ۰/۰۵ مقدار z برابر ۱/۹۶ و

Z^2 برابر ۳/۸۴۱۶ است.

مقدار **d** نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه‌گیری به این عامل بستگی دارد و اگر بخواهید نمونه‌گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار **d** برابر ۰/۰۵ استفاده می‌کنیم.

۴-۳- ابزار جمع‌آوری اطلاعات

به منظور دستیابی به نتایج مورد نظر و انجام شایسته روش پژوهش، از روش‌های جمع‌آوری زیر بهره گرفته شد:

مطالعات کتابخانه‌ای:

در این شیوه به منظور گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات پژوهش، از مقالات، کتاب‌های مرتبط با موضوع و نیز سایت‌های علمی معتبر استفاده می‌شود (داده‌های ثانویه). پژوهش میدانی:

در این شیوه از پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها از آزمودنی‌ها استفاده می‌شود (داده‌های اولیه). با توجه به ماهیت کمی بودن داده‌ها، ابزار مورد استفاده در پژوهش حاضر، پرسشنامه استاندارد می‌باشد. در این تحقیق، پس از بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیقات، از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. پرسشنامه شامل چهار بخش می‌باشد:

بخش اول: اطلاعات جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

۴-۳-۵ روش اجرا

پس از تعیین جامعه آماری و تهیه پرسشنامه استاندارد، پرسشنامه در اختیار اساتید و خبرگان قرار داده شده و روایی پرسشنامه بدست آمد، سپس به صورت محدود در بین نمونه توزیع و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه نیز تأیید شد. پرسشنامه نهایی و تأیید شده و در اختیار نمونه در دسترس از کارکنان شهرداری اصفهان قرار داده شد و با توجه به نمونه ۳۸۴ نفری مورد نیاز، ۴۰۰ پرسشنامه توزیع گردید تا در انتها از بین پرسشنامه‌های تکمیل شده ۳۸۴ پرسشنامه مفید تهیه گردید که پس از کدگذاری پرسشنامه‌ها، داده‌های بدست آمده وارد نرم افزار و جهت تجزیه و تحلیل آماده شدند.

۴-۳-۶ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های گردآوری شده در دو سطح مورد تحلیل قرار می‌گیرند (آمار توصیفی و آمار استنباطی). در سطح آمار توصیفی برای میانگین و انحراف معیار از نرم افزار SPSS و در سطح آمار استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، پردازش مدل و بررسی فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون خطی ساده و مدلسازی معادلات ساختاری (SEM) با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS) و نرم افزارهای آماری SPSS و Smart PLS استفاده می‌شود.

مزیت روش فوق این است که به حجم نمونه حساسیت کمتری دارد و نیازی به نرمال بودن داده‌ها ندارد. در ضمن حتی اگر داده‌ها نرمال باشد یا حجم نمونه بزرگ باشد باز هم می‌توان از روش فوق استفاده کرد.

۴-۲-۲- آزمون کفایت نمونه

در انجام تحلیل عاملی ابتدا باید از این مسأله اطمینان حاصل شود که آیا داده‌های تحقیق قابل تقلیل به چندین عامل پنهانی است یا خیر؟ بدین منظور از دو آزمون **KMO** و بارتلت استفاده می‌شود. شاخص **KMO** کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها را بررسی می‌کند و از این طریق مشخص می‌سازد آیا واریانس متغیرهای تحقیق تحت تاثیر واریانس مشترک برخی عامل‌های پنهانی و اساسی است یا خیر. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد و مقادیر نزدیک به یک نشان می‌دهد داده‌های اندازه نمونه مناسب است. می‌توان سه طیف را برای این نوسان تعریف کرد و برای هر مورد تصمیم به انجام یا عدم انجام تحلیل عاملی گرفت: مقادیر ۰/۴۹ و کمتر: انجام تحلیل عاملی پیشنهاد نمی‌شود.

مقادیر ۰/۵۰ تا ۰/۶۹: انجام تحلیل عاملی در صورت اصلاحات داده‌ها پیشنهاد می‌شود.

مقادیر ۰/۷ و بالاتر: انجام تحلیل عاملی پیشنهاد می‌شود.

آزمون بارتلت بررسی می‌کند چه هنگام ماتریس همبستگی از نظر ریاضی شناخته شده (ماتریس همانی و واحد) است. اگر سطح معنی‌داری آزمون بارتلت کوچکتر از ۵ درصد باشد تحلیل عاملی برای شناسایی مدل عاملی مناسب است زیرا فرض یک بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. یعنی ارتباط معنی‌داری بین متغیرها وجود داشته و امکان کشف ساختار از داده‌ها ممکن است.

جدول ۴-۷- شاخص **KMO** و آزمون بارتلت جهت بررسی کفایت نمونه

مقدار KMO	آماره آزمون بارتلت	درجه آزادی	سطح معناداری
۰/۵۹۴	۳۷۶/۰۸۶	۳	۰/۰۰۰۱

از آنجایی که طبق جدول ۴-۷ مقدار شاخص **KMO** بیشتر از ۰/۷ است، تعداد نمونه برای تحلیل عاملی و تحلیل مسیر با مدل معادلات ساختاری کافی می‌باشد. همچنین مقدار **sig** آزمون بارتلت، کوچکتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد ارتباط معنی‌داری بین متغیرها وجود دارد و تحلیل عاملی برای شناسایی مدل ساختاری مناسب است.

۳-۴- آمار استنباطی

در تحقیق حاضر از آمار استنباطی برای ارزیابی مدل مفهومی و پاسخگویی به فرضیه‌ها استفاده شده است. تحلیل عاملی تاییدی و تحلیل مسیر به طور جداگانه برای هر متغیر با استفاده از نرم افزار **SPLS** انجام می‌شود. تحلیل عاملی تاییدی (**CFA**) اولین مرحله در اکثر مدل‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری (**SEM**) است که کیفیت اندازه‌گیری هر ساختار پنهان مورد استفاده در مدل را تأیید می‌کند. تحلیل مسیر برای بررسی روابط متقابل و چندگانه بین متغیرها استفاده می‌شود. **SEM** اکتشافی (**ESEM**) یک ادغام فراگیر از بهترین جنبه‌های **CFA/SEM** و **EFA** سنتی است که تست‌های تاییدی ساختارهای عامل پیشینی، روابط بین عوامل نهفته، و تست‌های چند گروهی/چند موردی از بی‌تغییر اندازه‌گیری کامل (میانگین ساختار) را ارائه می‌دهد.

استفاده از آمار استنباطی در تحقیق حاضر به ارزیابی مدل مفهومی و پاسخگویی به فرضیه‌های تحقیق کمک می‌کند.

۱-۳-۴- تحلیل عاملی تأییدی

در تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول یا **First order confirmatory factor analysis** رابطه عامل یا عامل‌ها (متغیرهای پنهان) با گویه‌ها (متغیرهای مشاهده‌پذیر) مورد سنجش قرار می‌گیرد. در این روش هیچ‌گونه رابطه‌ای بین متغیرهای پنهان مورد بررسی قرار نمی‌گیرد. این نوع مدل اندازه‌گیری صرفاً برای اطمینان از آن است که متغیرهای پنهان درست اندازه‌گیری شده‌اند. در فاکتور آنالیز تأییدی مرتبه اول می‌توان رابطه یک عامل با چند گویه یا چندعامل با چند گویه را مورد بررسی قرار داد.

۲-۳-۴- بارهای عاملی

در ادامه و جدول ۴-۸ بارهای عاملی شاخص‌های گویه‌های شفافیت (با علامت S)، حکمرانی خوب (با علامت H) و پیشگیری از فساد اداری (با علامت P)، ارائه شده است.

جدول ۴-۸- بار عاملی هر یک از گویه‌ها بر روی متغیرهای تحقیق

متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۴}	۰/۸۱۶	۰/۰۲۰	۴۱/۱۲۷	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۵}	۰/۸۲۵	۰/۰۱۷	۴۸/۳۲۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۶}	۰/۷۸۷	۰/۰۲۶	۳۰/۴۵۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۷}	۰/۸۴۰	۰/۰۲۴	۳۴/۴۴۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۸}	۰/۸۰۲	۰/۰۲۴	۳۳/۶۶۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۲۹}	۰/۸۵۷	۰/۰۲۲	۳۸/۸۱۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۰}	۰/۷۹۰	۰/۰۲۵	۳۱/۳۴۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۱}	۰/۷۷۷	۰/۰۲۳	۳۳/۹۴۲	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۲}	۰/۷۲۹	۰/۰۳۱	۲۳/۵۶۶	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۳}	۰/۸۹۹	۰/۰۱۱	۸۱/۱۲۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۴}	۰/۶۸۷	۰/۰۳۳	۲۰/۷۴۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۵}	۰/۷۸۵	۰/۰۲۳	۳۳/۹۴۶	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۶}	۰/۷۵۳	۰/۰۲۹	۲۶/۰۷۹	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۷}	۰/۷۲۶	۰/۰۳۶	۲۰/۳۳۶	۰/۰۰۰۱

متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۸}	۰/۸۱۶	۰/۰۲۳	۳۵/۰۲۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۳۹}	۰/۸۱۸	۰/۰۲۵	۳۲/۹۴۷	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۰}	۰/۸۵۰	۰/۰۲۲	۳۹/۴۲۵	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۱}	۰/۹۱۳	۰/۰۱۱	۸۶/۴۰۲	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۲}	۰/۸۷۰	۰/۰۱۸	۴۷/۲۸۷	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۳}	۰/۸۸۳	۰/۰۲۰	۴۴/۹۵۴	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۴}	۰/۸۲۱	۰/۰۲۲	۳۷/۴۴۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۵}	۰/۸۲۲	۰/۰۲۳	۳۶/۱۱۴	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۶}	۰/۸۴۸	۰/۰۲۰	۴۲/۰۸۸	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۷}	۰/۹۱۸	۰/۰۱۰	۹۶/۰۳۷	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۸}	۰/۸۷۰	۰/۰۰۸	۴۷/۸۹۰	۰/۰۰۰۱
گویه حکمرانی خوب - H ^{۴۹}	۰/۸۶۶	۰/۰۲۱	۴۱/۴۷۶	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۰}	۰/۸۰۱	۰/۰۲۱	۳۷/۸۲۹	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۱}	۰/۶۹۸	۰/۰۳۱	۲۲/۸۶۵	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۲}	۰/۸۰۷	۰/۰۱۶	۵۰/۷۸۱	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۳}	۰/۸۱۲	۰/۰۲۱	۳۹/۵۲۴	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۴}	۰/۶۵۲	۰/۰۳۴	۱۹/۰۳۴	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۵}	۰/۶۸۷	۰/۰۲۹	۲۳/۷۰۱	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۶}	۰/۶۶۷	۰/۰۳۵	۱۹/۰۴۸	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۷}	۰/۶۳۲	۰/۰۳۶	۱۷/۳۶۷	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۸}	۰/۷۱۷	۰/۰۲۹	۲۴/۶۸۳	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۵۹}	۰/۵۸۸	۰/۰۰۷	۱۵/۹۵۶	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۰}	۰/۸۶۸	۰/۰۱۲	۷۰/۳۰۷	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۱}	۰/۷۸۳	۰/۰۲۶	۲۹/۷۹۷	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۲}	۰/۸۵۰	۰/۰۱۶	۵۴/۲۶۹	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۳}	۰/۸۷۲	۰/۰۱۱	۷۶/۳۰۷	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۴}	۰/۷۹۳	۰/۰۲۵	۳۱/۳۸۹	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۵}	۰/۸۸۳	۰/۰۱۲	۷۴/۳۵۲	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P ^{۶۶}	۰/۷۸۴	۰/۰۲۶	۳۰/۵۳۸	۰/۰۰۰۱

متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
گویه پیشگیری از فساد اداری - P۶۷	۰/۸۶۱	۰/۰۱۲	۷۰/۱۸۴	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P۶۸	۰/۸۴۲	۰/۰۱۸	۴۶/۴۸۷	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P۶۹	۰/۷۹۰	۰/۰۲۳	۳۴/۴۴۰	۰/۰۰۰۱
گویه پیشگیری از فساد اداری - P۷۰	۰/۷۵۵	۰/۰۲۵	۳۰/۲۶۰	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱	۰/۶۴۴	۰/۰۳۹	۱۶/۴۹۷	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۰	۰/۷۷۱	۰/۰۲۷	۲۸/۲۶۴	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۱	۰/۷۰۱	۰/۰۴۰	۱۷/۷۰۵	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۲	۰/۶۵۶	۰/۰۳۹	۱۶/۸۶۰	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۳	۰/۷۳۲	۰/۰۳۳	۲۲/۱۶۸	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۴	۰/۷۹۹	۰/۰۲۶	۳۰/۲۷۵	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۵	۰/۸۱۵	۰/۰۲۰	۴۰/۸۸۸	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۶	۰/۷۷۷	۰/۰۲۹	۲۶/۷۵۶	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۷	۰/۷۲۶	۰/۰۳۱	۲۳/۵۳۶	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۸	۰/۸۰۰	۰/۰۲۴	۳۳/۰۸۷	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۱۹	۰/۷۹۹	۰/۰۲۶	۳۰/۲۷۵	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۲	۰/۷۲۴	۰/۰۳۱	۲۳/۰۳۲	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۲۰	۰/۷۶۷	۰/۰۲۷	۲۷/۹۱۰	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۲۱	۰/۸۲۷	۰/۰۱۷	۴۹/۲۱۹	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۲۲	۰/۸۴۵	۰/۰۱۶	۵۲/۵۴۷	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۲۳	۰/۸۱۳	۰/۰۱۹	۴۳/۵۰۲	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۴	۰/۸۱۱	۰/۰۱۹	۴۳/۸۲۶	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۴	۰/۵۸۰	۰/۰۴۴	۱۳/۰۹۵	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۵	۰/۶۶۸	۰/۰۴۱	۱۶/۱۰۹	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۶	۰/۷۱۲	۰/۰۳۹	۱۸/۲۹۹	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۷	۰/۵۶۵	۰/۰۴۷	۱۲/۱۲۶	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۸	۰/۶۶۳	۰/۰۴۲	۱۵/۸۷۵	۰/۰۰۰۱
گویه شفافیت - S۹	۰/۷۳۳	۰/۰۳۶	۲۰/۱۸۵	۰/۰۰۰۱

بر اساس یافته‌های تحقیق مقدار بار تمامی گویه‌ها از نظر آماری معنادار می‌باشد ($p\text{-value} < ۰/۰۵$) در نتیجه نیاز به حذف هیچ یک از متغیرها از مدل برآورد شده نمی‌باشد.

۴-۴-۴-برازش مدل

برازش مدل در سه بخش برازش مدل‌های اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش مدل کل انجام می‌شود.

۱-۴-۴-یر از شر مدل اندازه گیری

الف) شاخص‌های یایایی و روایی همگرا

شاخص‌های قابلیت اطمینان برای مدل اندازه‌گیری سطوح بالایی از قابلیت اطمینان مرکب و آلفای کرونباخ را نشان دادند، که نشان می‌دهد این مدل به معیارهای قابل اعتماد سازه‌های زیربنایی منجر شده است. شاخص واریانس استخراج شده نشان‌دهنده سطح بالایی از روایی همگرا است، که نشان می‌دهد شاخص‌های متغیرهای پنهان به شدت با متغیرهای پنهانی که قرار بود نشان دهند، مرتبط هستند. این نتایج شواهدی از قابلیت اطمینان و اعتبار مدل اندازه‌گیری ارائه می‌کند و از استفاده از ساختارهای متغیر پنهان در تحلیل‌های بعدی پشتیبانی می‌کنند.

جدول ۴-۹- شاخص‌های پایایی و روایی، همگرا مدل اندازه‌گیری تحقیق

متغیر	آلفای کرونباخ (CA)	پایایی (CR)	ترکیبی	واریانس	استخراج شده
				AVE	
پیشگیری از فساد اداری	۰/۹۶۶	۰/۹۶۹		۰/۵۹۸	
شفافیت	۰/۹۶۲	۰/۹۶۵		۰/۵۴۸	
حکمرانی خوب	۰/۹۸۱	۰/۹۸۲		۰/۶۷۹	

نتایج جدول ۴-۹ نشان می‌دهد که مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمام متغیرهای شفافیت، حکمرانی خوب و پیشگیری از فساد اداری، مقدار ۰/۷ بیشتر است و همچنین مقدار واریانس استخراج شده برای تمام متغیرهای تحقیقی بیشتر از مقدار ۰/۵ می‌باشد.

$A \geq \cdot, \gamma$

$$CR > \alpha, \gamma$$

$CR > AVE$

AVE > 0,5

(ب) آزمون فورنل و لارکر - روایی تشخیصی

معیار لارکر-فورنل در تحلیل حداقل مربعات جزئی (PLS) برای ارزیابی روایی افتراقی استفاده می‌شود. همبستگی‌های جزئی بین شاخص‌های یک سازه و شاخص‌های سازه‌های دیگر را بررسی می‌کند. این معیار بیان می‌کند که جذر میانگین واریانس استخراج شده (AVE) هر سازه باید بیشتر از مقادیر همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر باشد. به طور خاص، مقادیر موجود در مورب اصلی ماتریس همبستگی باید بیشتر از تمام مقادیر ستون مربوطه باشد. معیار **Larcker-Fornell** به طور گسترده‌ای برای ارزیابی اعتبار تمایز در **PLS-SEM** استفاده می‌شود. این تضمین می‌کند که هر ساختار در مدل از سایر سازه‌ها متمایز است و یک مفهوم اساسی منحصر به فرد را اندازه‌گیری می‌کند. با مقایسه مقادیر AVE و ضرایب همبستگی، محققان می‌توانند تعیین کنند که آیا سازه‌ها اعتبار تفکیک کافی دارند یا خیر. توجه به این نکته مهم است که معیار لارکر-فورنل

تنها یک روش برای ارزیابی اعتبار تفکیک کننده است و رویکردهای دیگری نیز وجود دارد. محققان اغلب از معیارهای متعدد و قضاوت در ارزیابی اعتبار تمایز سازه‌ها در **PLS-SEM** استفاده می‌کنند. در ذیل نمونه بیان ماتریس فورنل و لارکر بیان شده است:

جدول ۴-۱۰- ماتریس فورنل - لارکر

متغیر	پیشگیری از فساد اداری	شفافیت	حکمرانی خوب
پیشگیری از فساد اداری	۰/۷۷۳		
شفافیت	۰/۵۹۷	۰/۷۴۰	
حکمرانی خوب	۰/۵۳۸	۰/۴۲۵	۰/۸۲۴

همانطور که از جدول ۴-۱۰ مشخص است مقادیر موجود در روی قطر اصلی ماتریس، از کلیه مقادیر موجود در ستون مربوط آن بزرگتر است و نشان دهنده آن است که در مدل تحقیق حاضر دارای اعتبار تشخیص مناسبی است.

۲-۴-۴- برازش مدل ساختاری

الف) نیکویی برازش

در مورد معیار **GoF**، این معیار به معنای **Goodness of Fit** است که برای ارزیابی تناسب کلی مدل **SEM** استفاده می‌شود. هیچ معیار مطلق برای **GoF** وجود ندارد، زیرا به پیچیدگی و ماهیت مدل بستگی دارد. با این حال، شاخص‌های خوب برازش معمول، مانند آزمون کای‌دو، شاخص برازش مقایسه‌ای (**CFI**)، شاخص تاکر-لویس (**TLI**) و ریشه میانگین مربعات خطای تقریب (**RMSEA**)، معمولاً برای ارزیابی استفاده می‌شوند. تناسب مدل **SEM** به طور کلی، مدل **SEM** زمانی که آزمون کای اسکوئر غیرمعنی‌دار باشد و مقادیر **CFI** و **TLI** بیشتر از ۰.۹۰ و مقدار **RMSEA** کمتر از ۰.۰۸ باشد، برازش خوبی در نظر گرفته می‌شود. البته باید توجه داشت که این مقادیر مطلق نیستند و ممکن است بسته به اندازه و پیچیدگی مدل متفاوت باشند:

$$\sqrt{\text{Communalities} \times R^2} = \text{GoF}$$

Communalities از میانگین مقادیر اشتراکی متغیرهای پنهان مرتبه اول به دست می‌آید. وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی **GoF** معرفی می‌کند.

جدول ۴-۱۱- محاسبه نیکویی برازش مدل ساختاری

متغیر وابسته	R^2	مقادیر اشتراکی
پیشگیری از فساد اداری	۰/۴۵۲	۰/۹۶۹

$$0.662 \text{ Gof} =$$

حاصل شدن مقدار ۰/۶۶۲ از جدول ۴-۱۱ برای **GoF** نشان از برازش کلی مطلوب مدل دارد.

ب) آماره **t**

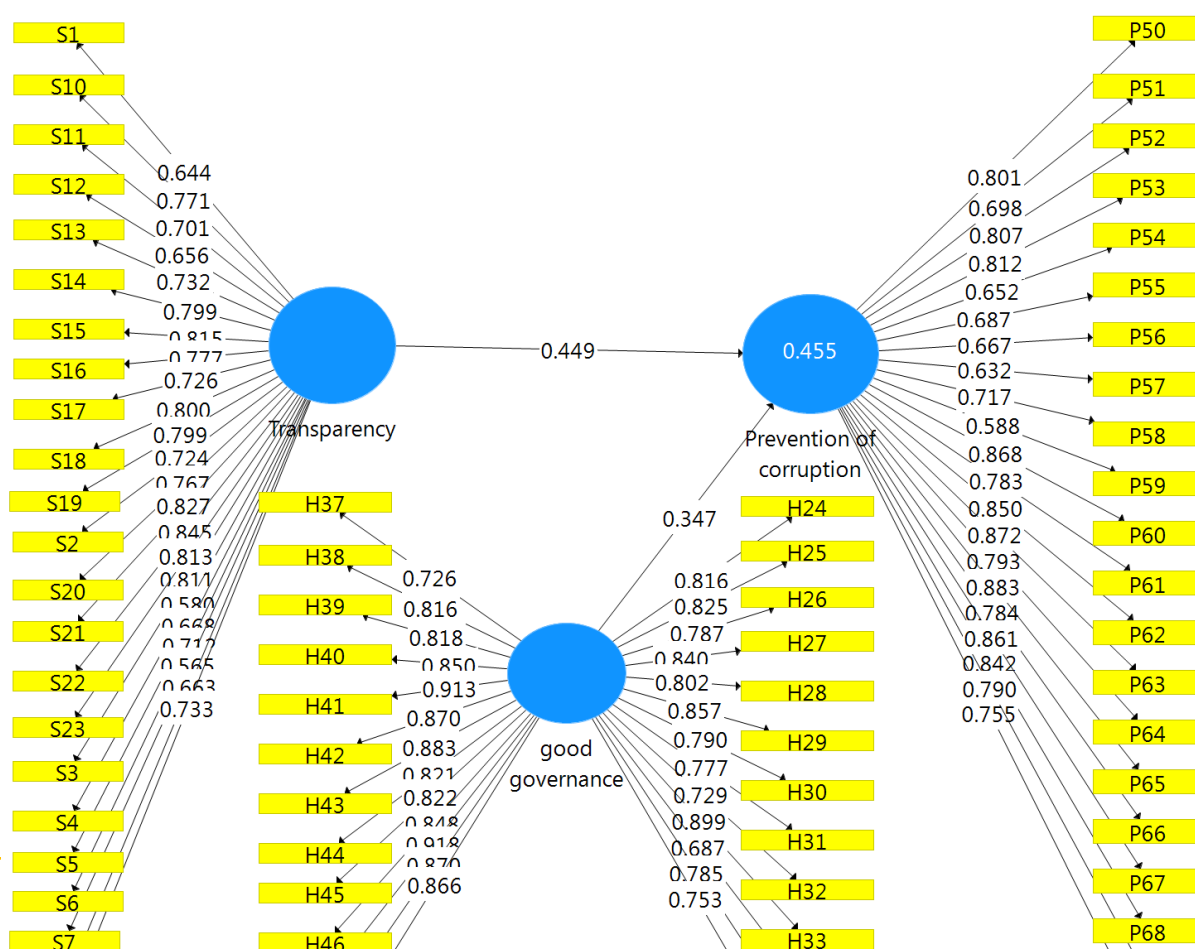
آماره **t**، به عنوان معیار اصلی برای برازش مدل ساختاری، باید مقدار بیشتر از ۱.۹۶ داشته باشد تا بتوان به طور قطعی گفت که مسیرها و صحت مدل ساختاری با سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شده است. به همین منظور، در جدول (۴-۱۳)، این مقادیر به صورت خلاصه ارائه شده است تا بتوان با سهولت، مقادیر را بررسی کرد.

جدول ۴-۱۲- ضرایب مسیر برآورد شده

متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
شفافیت ← پیشگیری از فساد اداری	۰/۴۴۹	۰/۰۵۱	۸/۷۹۱	۰/۰۰۰۱
حکمرانی خوب ← پیشگیری از فساد اداری	۰/۳۴۷	۰/۰۵۳	۶/۵۷۵	۰/۰۰۰۱

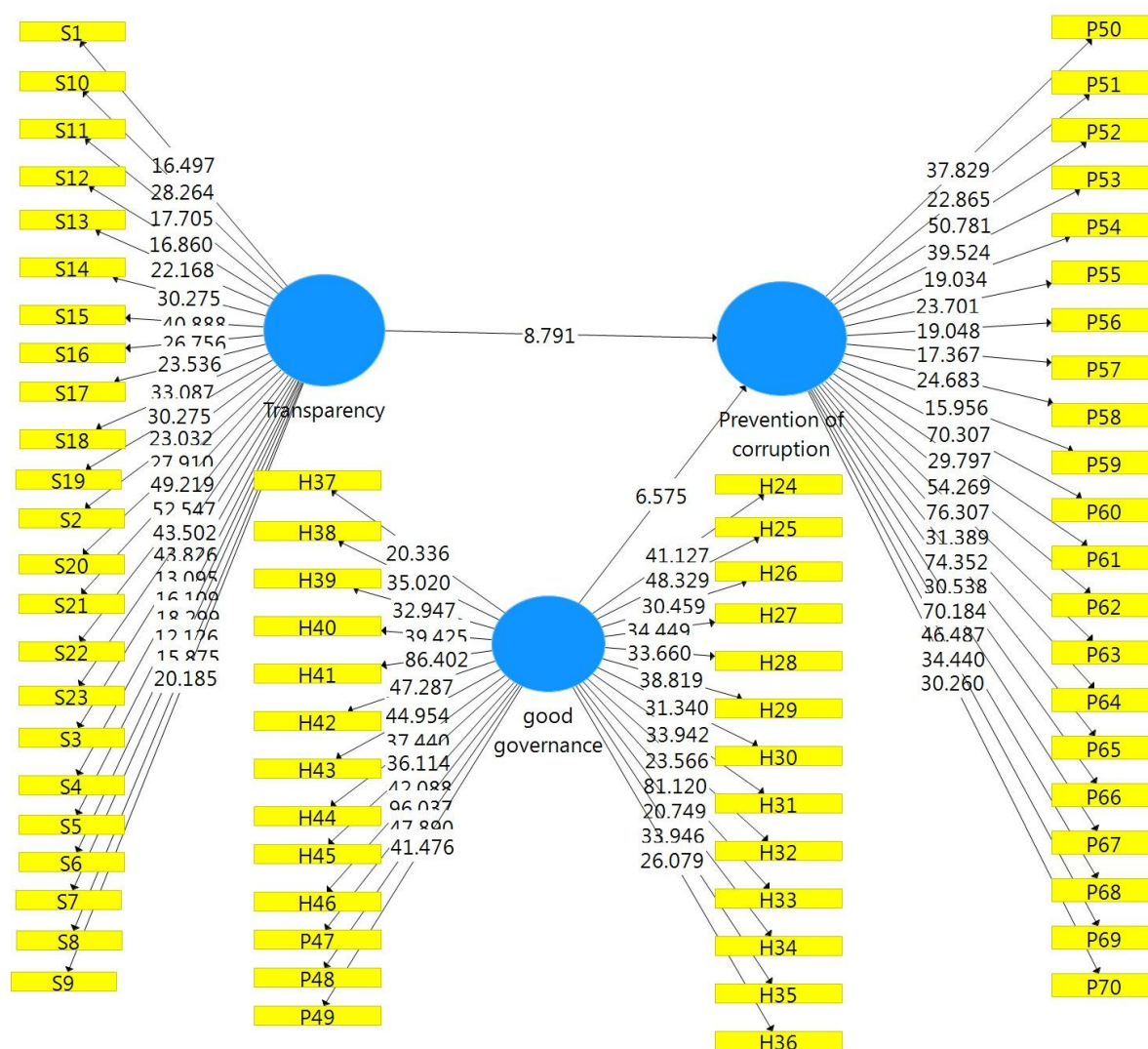
۳-۴-۴- برازش مدل برای بررسی فرضیه اصلی

همانطور که در جداول مشخص است کلیه مقدار به دست آمده برای شاخص های برازش در حد قابل قبولی میباشند بر این اساس برازش کلیت مدل تأیید گردید. برای بررسی فرضیه تحقیق نتایج همان گونه که اشاره شد در دو حالت ضرایب استاندارد و ضرایب معناداری ارائه شده است و سپس خلاصه نتایج نشان داده می شود.

شکل ۴-۵- مدل برازش شده در حالت تخمین استاندارد

شکل ۴-۵ نشان می‌دهد که بار عاملی همه ارقام بر روی فاکتورهای مربوطه خود بیشتر از ۰/۶ است. بارهای عاملی نشان دهنده قدرت رابطه بین هر آیتم و عامل متناظر آن است. بار عاملی ۰/۶ یا بالاتر به طور کلی قابل قبول در نظر گرفته می‌شود، که نشان می‌دهد مورد به خوبی توسط عامل توضیح داده شده است. بنابراین، نیازی به حذف هیچ گویه نیست، زیرا همه آنها به طور معناداری در عوامل مربوطه خود نقش دارند و مدل به خوبی برازنده است و داده‌ها از ساختار عاملی پیشنهادی پشتیبانی می‌کنند.

شکل ۴-۶- بوت استرپ (مقادیر t)

آزمون بوت استرپ (مقادیر t) یک روش آماری است که برای ارزیابی اهمیت تخمین پارامتر در یک مدل استفاده می‌شود. آماره t معیاری است که نشان می‌دهد ضریب تخمینی چند خطای استاندارد با صفر فاصله دارد. این مقدار بحرانی برای آزمون دو دنباله با سطح معنی داری ۰/۰۵ است. به عبارت دیگر، از آنجایی که مقدار مطلق آماره t بیشتر از ۱/۹۶ می‌باشد، به این معنی است که رابطه بین متغیرها از نظر آماری در سطح ۰/۰۵ معنادار است. بنابراین، تمامی روابط بین متغیرها از نظر آماری در سطح ۰/۰۵ معنادار است و می‌توان آزمون فرضیه‌ها را بررسی نمود.

۵-۴- آزمون فرضیه‌های تحقیق

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری، مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش PLS به بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته می‌شود.

۱-۵-۴- آزمون فرضیه اول: شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

یافته‌های تحقیق در جدول ۴-۱۳ نشان داد ضریب شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری برابر ۰/۴۴۹ می‌باشد مقدار آماره t برای این مسیر برابر ۸/۷۹۱ می‌باشد که با توجه به بزرگتر بودن این مقدار از ۱/۹۶ نشان دهنده معناداری ضریب برآورد شده است بنابراین فرضیه حاضر مورد تایید قرار می‌گیرد. در نتیجه، شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد. ($P\text{-value}=0,0001$).

جدول ۴-۱۳- نتایج اجرای مدل معادلات ساختاری (فرضیه اول)

فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب مسیر	آماره t	سطح معناداری نتیجه
اول	شفافیت	پیشگیری از فساد اداری	۰/۴۴۹	۸/۷۹۱	۰/۰۰۰۱ تأیید

۲-۵-۴- آزمون فرضیه دوم: حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

یافته‌های تحقیق در جدول ۴-۱۴ نشان داد ضریب مسیر حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری برابر ۰/۳۴۷ می‌باشد مقدار آماره t برای این مسیر برابر ۶/۵۷۵ می‌باشد که با توجه به بزرگتر بودن این مقدار از ۱/۹۶ نشان دهنده معناداری ضریب برآورد شده است بنابراین فرضیه حاضر مورد تایید قرار می‌گیرد. در نتیجه، حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد. ($P\text{-value}=0,0001$).

جدول ۴-۱۴- نتایج اجرای مدل معادلات ساختاری (فرضیه دوم)

فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب مسیر	آماره t	سطح معناداری نتیجه
دوم	حکمرانی خوب	پیشگیری از فساد اداری	۰/۳۴۷	۶/۵۷۵	۰/۰۰۰۱ تأیید

۳-۵-۴- آزمون فرضیه اصلی: شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد. یافته‌های تحقیق در جدول ۴-۱۵ نشان داد ضریب همبستگی ارتباط متغیرها ۰/۷۰۱ و ضریب تعیین آنها برابر ۰/۴۹۱ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۴۸۸ بدست آمد. در جدول آنوا، آماره F برابر ۱۸۱/۷۴۸ با سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ بدست آمد و در جدول همبستگی آماره t متغیر شفافیت برابر ۱۶/۶۰۹ با سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ و آماره t متغیر حکمرانی خوب برابر ۴/۷۴۶ با سطح معناداری ۰/۰۰۶ بدست آمد. بنابراین فرضیه حاضر مورد تایید قرار می‌گیرد. در نتیجه، شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد. (P-value=۰,۰۰۰۱)

جدول ۴-۱۵- نتایج اجرای رگرسیون خطی چندگانه (فرضیه اصلی)

فرضیه	متغیر	ضریب تعیین	آماره F	سطح معناداری	ضریب بتا	آماره t	سطح معناداری
شفافیت					۰/۷۱۷	۱۶/۶۰۹	۰/۰۰۰۱
اصلی حکمرانی خوب		۰/۷۰۱	۱۸۱/۷۴۸	۰/۰۰۰۱	۰/۳۳۲	۴/۷۴۶	۰/۰۰۶

آزمون سوبل برای بررسی ارتباط شفافیت بر پیشگیری فساد با نقش میانجی حکمرانی خوب در آزمون سوبل می‌توان از تخمین نرمال برای بررسی معنی‌داری رابطه استفاده کرد. با داشتن برآورد خطای استاندارد اثر غیرمستقیم می‌توان فرضیه صفر را در مقابل فرض مخالف آزمون کرد. آماره Z برابر است با نسبت ab به خطای استاندارد آن. این فرمول توسط افراد دیگری مانند آروئیان و گودمن نیز توسعه داده شده است. فرمول برآورد معناداری نقش متغیر میانجی با روش پیشنهادی آروئیان به صورت زیر است:

$$Z = \frac{\alpha \times b}{\sqrt{(b^2 \times S_a^2) + (\alpha^2 \times S_b^2)}} = \frac{0.275 \times 0.118}{\sqrt{(0.118^2 \times 14.333^2) + (0.275^2 \times 17.345^2)}} = 0.006$$

در این رابطه:

α : ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی

b : ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته

S_a : خطای استاندارد مسیر متغیر مستقل و میانجی

S_b : خطای استاندارد مسیر متغیر میانجی و وابسته

با در نظر گرفتن سطح خطای ۰/۰۵ اگر مقدار Z از ۱/۹۶ بیشتر باشد، اثر غیرمستقیم مشاهده‌شده از نظر آماری معنادار است. با توجه به اینکه ۰/۰۰۶ بدست آمد، شفافیت بر پیشگیری فساد با نقش میانجی حکمرانی خوب تأثیر معنادار ندارد.

جدول ۴-۱۶- نتایج اجرای رگرسین - آزمون سوبل (فرضیه میانجی)

فرضیه	ضرب مسیر متغیر مستقل و میانجی	ضرب مسیر متغیر وابسته میانجی و وابسته	خطای رابطه مستقل میانجی	خطای رابطه وابسته	استاندارد
میانجی	۰/۲۷۵	۰/۱۱۸	۱۴/۳۳۳	۱۷/۳۴۵	استاندارد

۳-۵-۴- خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها

در جدول ۴-۱۷ خلاصه نتایج تایید و رد فرضیه‌ها ارائه شده است.

جدول ۴-۱۷- خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه	شرح	نتیجه
اول	شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.	تأیید
دوم	حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.	تأیید
اصلی	شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.	تأیید

بحث و نتیجه گیری فرضیه دوم: حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

حکمرانی خوب جزء کلیدی مدیریت عمومی جدید است که بر اهمیت شفافیت، پاسخگویی و مشارکت شهروندان تأکید دارد. مدیریت عمومی جدید استدلال می‌کند که حکمرانی خوب منجر به خدمات عمومی کارآمدتر و مؤثرتر می‌شود که می‌تواند فساد را کاهش دهد. شاخص حکمرانی خوب که توسط سازمان شفافیت بین‌الملل ایجاد شده است، معیار جامعی از حکمرانی خوب ارائه می‌کند. تحقیقات شفافیت بین‌الملل به طور مداوم نشان داده است که کشورهایی با سطوح بالاتر حکمرانی خوب تمایل به سطوح پایین‌تری از فساد دارند. حکمرانی خوب برای ایجاد نهادهایی که پاسخگو، شفاف و پاسخگو به نیازهای شهروندان باشند ضروری است. این می‌تواند منجر به کاهش فساد شود، زیرا نهادها برای ارتقای پاسخگویی و جلوگیری از رفتارهای فاسد طراحی شده‌اند. حکمرانی خوب را می‌توان راهی برای ترویج تغییر رفتار در بین مقامات دولتی نیز دانست. زمانی که مقامات مسئول اعمال خود مسئول هستند، ممکن است رفتارهای اخلاقی را اتخاذ کنند و از اعمال فاسد اجتناب کنند. چارچوب حاکمیتی بانک جهانی بر اهمیت شفافیت، پاسخگویی و مشارکت شهروندان در جلوگیری از فساد تأکید دارد. این چارچوب نشان می‌دهد که حکمرانی خوب برای ارتقای توسعه اقتصادی و کاهش فقر ضروری است. شاخص ادراک فساد معیاری جامع از ادراک فساد در کشورهای مختلف ارائه می‌کند. شاخص ادراک فساد به طور مداوم نشان داده است که کشورهایی با سطوح بالاتر شفافیت و حکمرانی خوب تمایل به سطوح پایین‌تری از فساد دارند. گزارش توسعه انسانی بر اهمیت حکمرانی خوب در ارتقای توسعه انسانی و کاهش فقر تأکید دارد. این گزارش نشان می‌دهد که حکمرانی

خوب برای ایجاد نهادهایی که پاسخگو، شفاف و پاسخگو به نیازهای شهروندان باشند، ضروری است. این یافته‌ها اهمیت شفافیت، پاسخگویی و مشارکت شهروندان را در پیشگیری از فساد و ترویج حکمرانی خوب برجسته می‌کند.

از سوی دیگر، همسو با تحقیقات قبلی، تحقیقات انجام شده در مورد حکمرانی خوب و سلامت سازمانی در ایران بر جنبه‌های مختلف حکمرانی و سلامت سازمانی تمرکز دارد. مطالعه رجبی فرجاد و عزت دفتر (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی می‌پردازد. مطالعه معدنی و همکاران (۱۳۹۷) به تحلیل تأثیر پاسخگویی عمومی بر سیاست ارتقای سلامت اداری و شفافیت سازمانی در بخش دولتی می‌پردازد. مطالعه درخشان و پيله ور (۱۳۹۶) به بررسی آسیب شناسی اجرای سیاست‌های سلامت اداری با رویکرد حکمروایی خوب در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی می‌پردازد. مطالعه یعقوبی (۱۳۹۵) به بررسی نقش دولت الکترونیک در ارتقای شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران می‌پردازد. به طور کلی، این مطالعات اهمیت شفافیت، حکمرانی خوب و سلامت سازمانی را در زمینه‌های مختلف، از جمله انتخابات، سازمان‌های دولتی و مدیریت عمومی نشان می‌دهد.

به طوری که، باغدارانی و همکاران. (۱۴۰۰) این مطالعه یک مدل حاکمیت مشارکتی را برای کاهش فساد اداری طراحی می‌کند. محققان پیشنهاد می‌کنند که حکومت مشارکتی می‌تواند با ارتقای پاسخگویی، شفافیت و مشارکت شهروندان به پیشگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که حکمرانی مشارکتی می‌تواند از طریق ارتقای پاسخگویی، شفافیت و مشارکت شهروندان به جلوگیری از فساد کمک کند. با این حال، شواهد تجربی برای حمایت از این ادعا ارائه نمی‌کند. جمشیدیان و همکاران (۱۳۹۹) این مطالعه مدلی از شفافیت سازمانی را برای سلامت سیستم اداری توسعه می‌دهد. محققان پیشنهاد می‌کنند که شفافیت سازمانی می‌تواند با ارتقای مسئولیت‌پذیری و کاهش فرصت‌های رفتار فاسد، به جلوگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که شفافیت سازمانی می‌تواند با ارتقای مسئولیت‌پذیری و کاهش فرصت‌های رفتار فاسد، به پیشگیری از فساد کمک کند. با این حال، شواهد تجربی برای حمایت از این ادعا ارائه نمی‌کند. رجبی فرجاد و عزت دفتر (۱۳۹۷) این پژوهش به بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی می‌پردازد. محققان پیشنهاد می‌کنند که حکمرانی خوب می‌تواند با ارتقای مسئولیت‌پذیری، شفافیت و مشارکت شهروندان به جلوگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که حکمرانی خوب می‌تواند با ارتقای مسئولیت‌پذیری، شفافیت و مشارکت شهروندان به پیشگیری از فساد کمک کند. با این حال، شواهد تجربی برای حمایت از این ادعا ارائه نمی‌کند. درخشان و پيله ور (۱۳۹۷) این مطالعه به تحلیل تأثیر پاسخگویی عمومی بر سیاست ارتقای سلامت اداری و شفافیت سازمانی در بخش عمومی می‌پردازد. محققان پیشنهاد می‌کنند که پاسخگویی عمومی می‌تواند با ترویج شفافیت و کاهش فرصت‌های رفتار فاسد، به جلوگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که پاسخگویی عمومی می‌تواند با ترویج شفافیت و کاهش فرصت‌های رفتار فاسد، به جلوگیری از فساد کمک کند. با این حال، شواهد تجربی برای حمایت از این ادعا ارائه نمی‌کند. یعقوبی (۱۳۹۵) این مطالعه به بررسی نقش دولت الکترونیک در ارتقای

شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران می‌پردازد. محققان پیشنهاد می‌کنند که دولت الکترونیک می‌تواند به ارتقای شفافیت، پاسخگویی و مشارکت شهروندان کمک کند، که می‌تواند به جلوگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که دولت الکترونیک می‌تواند شفافیت، پاسخگویی و مشارکت شهروندان را ارتقا دهد که می‌تواند به جلوگیری از فساد کمک کند. با این حال، شواهد تجربی برای حمایت از این ادعا ارائه نمی‌کند. اسلام و همکاران (۲۰۱۹) تأثیر شفافیت و حکمرانی خوب را بر پیشگیری از فساد اداری از طریق مرور ادبیات ارزیابی می‌کند. این مطالعه رابطه بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد را با استفاده از چارچوب‌های نظری و مطالعات تحقیقاتی قبلی تحلیل می‌کند. همچنین توضیح می‌دهد که شفافیت و حکمرانی خوب برای جلوگیری از فساد ضروری است زیرا مسئولیت‌پذیری، صداقت و مشارکت شهروندان را ارتقا می‌دهد. این مطالعه نشان می‌دهد که شفافیت و حکمرانی خوب برای جلوگیری از فساد حیاتی هستند، اما اشاره می‌کند که اجرای آنها اغلب با موانع بوروکراتیک، مداخلات سیاسی و عدم آگاهی عمومی مانع می‌شود.

با مقایسه یافته‌های تحقیق با بحث و نتیجه‌گیری فرضیه دوم می‌توان به این نتیجه رسید که: مطالعات حاکی از آن است که حکمرانی خوب ممکن است تأثیر مثبتی بر پیشگیری از فساد اداری داشته باشد. این مطالعات شواهد مشخصی برای حمایت از این ادعا که حکومت داری خوب در واقع از فساد اداری جلوگیری می‌کند ارائه می‌کند. جامع‌ترین مطالعه‌ای که بررسی جامع‌تری از ادبیات ارائه می‌دهد اسلام و همکاران (۲۰۱۹) است، که نشان می‌دهد شفافیت و حکمرانی خوب برای جلوگیری از فساد حیاتی هستند، اما اشاره می‌کند که اجرای آنها اغلب به دلیل موانع بوروکراتیک، مداخلات سیاسی و عدم آگاهی عمومی با مشکل مواجه می‌شود. بنابراین، بر اساس تحقیقات موجود، به نظر می‌رسد که فرضیه دوم به طور کامل توسط شواهد تجربی تایید می‌شود.

۳-۱-۵- بحث و نتیجه‌گیری فرضیه اصلی: حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

شفافیت و حکمرانی خوب برای جلوگیری از فساد حیاتی است. مشارکت ذینفعان و مشارکت عمومی برای جلوگیری از فساد مهم است. سیاست‌های نظارتی، قوانین و چارچوب‌های نهادی مؤثر برای جلوگیری از فساد ضروری است. سیستم‌های کنترل داخلی و پاسخگویی برای جلوگیری از فساد بسیار مهم هستند. برای جلوگیری از فساد اداری باید شفافیت و حکمرانی خوب در اولویت قرار گیرد. مشارکت ذینفعان و مشارکت عمومی باید برای جلوگیری از فساد تشویق شود. سیاست‌های نظارتی، قوانین و چارچوب‌های نهادی مؤثر باید برای جلوگیری از فساد اجرا شود. سیستم‌های کنترل داخلی و پاسخگویی باید برای جلوگیری از فساد تقویت شود. مطالعات پژوهشی اهمیت شفافیت و حکمرانی خوب را در جلوگیری از فساد اداری برجسته می‌کند. در حالی که تفاوت‌هایی در تمرکز، روش‌شناسی و دامنه مطالعات وجود دارد، همه آنها موافقند که شفافیت برای جلوگیری از فساد ضروری است.

از آنجایی که مطالعه‌ای به صورت همزمان تأثیر شفافیت و حکمرانی خوب را بررسی نکرده بود اما همه مطالعات بر اهمیت تک به تک متغیرهای شفافیت و حکمرانی خوب در پیشگیری از فساد اداری تاکید دارند.

بسیاری از مطالعات نیاز به سیاست‌های نظارتی، قوانین و چارچوب‌های نهادی مؤثر برای جلوگیری از فساد را برجسته می‌کنند. مطالعات متعددی بر اهمیت مشارکت ذینفعان، مشارکت عمومی و مشارکت شهروندان در پیشگیری از فساد تاکید می‌کند. اکثر مطالعات بر این امر توافق دارند که شفافیت برای جلوگیری از فساد ضروری است و می‌توان از راه‌های مختلفی مانند ارائه اطلاعات کامل و دقیق، مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری و سیستم‌های کنترل داخلی به آن دست یافت.

برخی از مطالعات بر نقش ویژگی‌های فردی مانند صداقت و شایستگی در پیشگیری از فساد تمرکز دارند (اسلام و همکاران، ۲۰۱۹)، در حالی که برخی دیگر بر عوامل نهادی مانند شفافیت سازمانی و حکمرانی خوب تمرکز می‌کنند. برخی از مطالعات از روش‌های تجربی، مانند بررسی‌ها و مطالعات موردی، برای تحلیل تأثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر فساد استفاده می‌کنند (گانز مرسه و همکاران، ۲۰۱۸)، در حالی که برخی دیگر از رویکرد نظری‌تر برای بحث در مورد رابطه بین شفافیت استفاده می‌کنند. و فساد (بولیوار و همکاران، ۲۰۱۵). برخی از مطالعات بر زمینه‌های خاصی مانند شفافیت مالی دولت تمرکز می‌کنند (بولیوار و همکاران، ۲۰۱۵)، در حالی که برخی دیگر موضوع گسترده تر فساد اداری در مدیریت دولتی را بررسی می‌کنند (عبدالعزیز و همکاران، ۲۰۱۵). تاکید: برخی از مطالعات بر نقش پاسخگویی و سیستم‌های کنترل داخلی در پیشگیری از فساد تاکید می‌کنند (عبدالعزیز و همکاران، ۲۰۱۵)، در حالی که برخی دیگر بر اهمیت مشارکت ذینفعان و مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری تاکید می‌کنند (ظاهر و همکاران، ۲۰۱۶).

گانز-مرس و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر هفت نوع سیاست را بر مدیریت فساد ارزیابی می‌کند. اثربخشی هر یک از سیاست‌ها را در پیشگیری از فساد با استفاده از شواهد تجربی از کشورهای مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. و توضیح می‌دهد که هر سیاست نقاط قوت و ضعف خاص خود را دارد و ترکیبی از سیاست‌ها اغلب برای جلوگیری مؤثر از فساد ضروری است. این مطالعه نشان می‌دهد که مجازات‌ها و پاداش‌ها، نظارت و بازرسی و سیاست‌های گزینش و استخدام در پیشگیری از فساد مؤثر است، در حالی که بازسازی بوروکراسی‌ها و گروه‌های آموزشی کمتر مؤثر است. هالند و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر شفافیت سازمانی را بر اعتماد، پیشرفت، اعتبار و مسئولیت‌پذیری ارزیابی می‌کند. رابطه بین شفافیت سازمانی و این نتایج را با استفاده از داده‌های تجربی سازمان‌های مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. و توضیح می‌دهد که شفافیت سازمانی برای ایجاد اعتماد، ارتقای پیشرفت و افزایش اعتبار ضروری است. این مطالعه نشان می‌دهد که شفافیت سازمانی با اعتماد، پیشرفت، اعتبار و مسئولیت‌پذیری همبستگی مثبت دارد. دیمنت و توسانو (۲۰۱۷) تأثیر ساختارهای بوروکراتیک، مشارکت مدنی و آزادی رسانه‌ها را بر فساد اداری ارزیابی می‌کند. همچنین رابطه بین این عوامل را با استفاده از مرور ادبیات و شواهد تجربی از کشورهای مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. توضیح می‌دهد که بوروکراسی بیش از حد و ساختارهای سیاسی ناکارآمد می‌تواند منجر به فساد شود، در حالی که مشارکت مدنی و آزادی رسانه‌ها می‌تواند به جلوگیری از فساد کمک کند. این مطالعه نشان می‌دهد که ساختارهای بوروکراتیک، مشارکت مدنی و آزادی رسانه‌ها از عوامل مهم پیشگیری از فساد اداری هستند. زهیر و همکاران (۲۰۱۶) تأثیر مشارکت ذینفعان را بر کیفیت و کمیت عملکرد سازمانی ارزیابی می‌کند. همچنین رابطه بین

مشارکت سهامداران و عملکرد سازمانی را با استفاده از داده‌های تجربی شرکت‌های مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. این مطالعه توضیح می‌دهد که مشارکت ذینفعان برای ارتقای شفافیت و پاسخگویی در سازمان‌ها ضروری است. این مطالعه نشان می‌دهد که مشارکت ذینفعان با عملکرد سازمانی همبستگی مثبت دارد. بولیوار و همکاران (۲۰۱۵) تاثیر شفافیت مالی دولت را بر تصمیمات سیاست عمومی ارزیابی می‌کند. همچنین، رابطه بین شفافیت مالی دولت و تصمیمات سیاست عمومی را با استفاده از داده‌های تجربی کشورهای مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. و توضیح می‌دهد که شفافیت مالی دولت برای ارتقای پاسخگویی و کاهش فساد ضروری است. این مطالعه نشان می‌دهد که شفافیت مالی دولت با تصمیمات سیاست عمومی همبستگی مثبت دارد. عبدالعزیز و همکاران (۲۰۱۵) تاثیر سیستم‌های کنترل داخلی، یکپارچگی، روش‌های رهبری و پاسخگویی را بر پاسخگویی بخش عمومی ارزیابی می‌کند. همچنین، رابطه بین این عوامل را با استفاده از مرور ادبیات و شواهد تجربی از کشورهای مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. این مطالعه توضیح می‌دهد که سیستم‌های کنترل داخلی، یکپارچگی، روش‌های رهبری و پاسخگویی برای ارتقای پاسخگویی بخش عمومی ضروری هستند. و نشان می‌دهد که سیستم‌های کنترل داخلی، یکپارچگی، روش‌های رهبری و پاسخگویی برای ارتقای مسئولیت‌پذیری بخش عمومی حیاتی هستند. به طور کلی، این مطالعات تحقیقاتی تحلیلی جامع از تاثیر شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری ارائه می‌کند. آنها بر اهمیت شفافیت، حکمرانی خوب، مشارکت ذینفعان، سیستم‌های کنترل داخلی، صداقت، روش‌های رهبری، پاسخگویی و مشارکت مدنی در جلوگیری از فساد تاکید می‌کنند.

با مقایسه این یافته‌ها با این فرضیه: «شفافیت و حکمرانی خوب در پیشگیری از فساد اداری تاثیر دارد»، می‌توان نتیجه گرفت: مطالعات نشان می‌دهد که شفافیت و حکمرانی خوب در واقع عوامل مهمی در جلوگیری از فساد هستند. این مطالعات اهمیت جنبه‌های مختلف شفافیت مانند شفافیت سازمانی، شفافیت مالی دولت و مشارکت سهامداران را برجسته می‌کند. این مطالعات همچنین بر اهمیت حکمرانی خوب، از جمله سیستم‌های کنترل داخلی، یکپارچگی، رهبری و روش‌های پاسخگویی تاکید می‌کنند. در مجموع، یافته‌ها از این فرضیه حمایت می‌کند که شفافیت و حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری تاثیر دارد. در واقع، بسیاری از مطالعات نشان می‌دهد که ترکیبی از شفافیت و حکمرانی خوب برای جلوگیری موثر از فساد ضروری است. شفافیت می‌تواند به ارتقای مسئولیت‌پذیری و کاهش فرصت‌های رفتار فاسد کمک کند، در حالی که حکمرانی خوب می‌تواند به اطمینان حاصل شود که نهادها به شهروندان پاسخگو هستند و قدرت به شیوه‌ای مسئولانه اعمال می‌شود. بنابراین، بر اساس تحقیقات موجود، به نظر می‌رسد که این فرضیه با شواهد تجربی تأیید شود.

همسو با یافته‌های این تحقیق، بیشتر مطالعات به اهمیت شفافیت و حکمرانی خوب در پیشگیری از فساد پی برده اند. برخی از مطالعات نشان می‌دهند که شفافیت می‌تواند از طریق ارتقای پاسخگویی، کاهش فرصت‌های رفتار فاسد یا ترویج حکمرانی مشارکتی به جلوگیری از فساد کمک کند. با این حال، اکثر مطالعات شواهد تجربی برای حمایت از ادعاهای خود ارائه نمی‌دهند. تنها تعداد کمی از مطالعات تلاش می‌کنند تا رابطه بین

شفافیت/حکمرانی خوب و فساد اداری را با استفاده از روش‌های آماری یا مطالعات موردی تحلیل کنند. تحقیقات بیشتری برای ارائه شواهد قوی در مورد تأثیر شفافیت/حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری در ایران یا سایر زمینه‌ها مورد نیاز است.

۲-۵- پیشنهادهای کاربردی

بر اساس فرضیه اول: تأثیر شفافیت بر پیشگیری از فساد اداری؛ به نظر می‌رسد سازمان متعهد به ارائه اطلاعات با کیفیت بالا به کارکنان و ذینفعان خود است. در اینجا پیشنهاد کاربردی برای کارمندان شهرداری وجود دارد: کارکنان شهرداری را تشویق کرد تا در مورد کیفیت اطلاعاتی که دریافت می‌کنند به سازمان بازخورد ارائه کنند.

کارکنان شهرداری باید شناسایی کنند که برای انجام وظایف خود به چه اطلاعاتی نیاز دارند. کارکنان شهرداری باید اطلاعات به موقع و مرتبط را درخواست کنند تا به آنها در تصمیم‌گیری آگاهانه کمک کند.

کارکنان شهرداری باید صحت و قابلیت اطمینان اطلاعات ارائه شده توسط سازمان را بررسی کنند. اگر کارمندان شهرداری در مورد اطلاعات ارائه شده مطمئن نیستند، باید به دنبال توضیح باشند. کارکنان شهرداری باید اطلاعات شفاف و روشنی در مورد کار و تصمیمات خود ارائه دهند. کارکنان شهرداری باید فرهنگ باز بودن و صداقت را در سازمان ترویج دهند. کارکنان شهرداری باید مشارکت کارکنان را در فرآیندهای تصمیم‌گیری تشویق کنند و فرصت‌هایی برای بازخورد فراهم کنند.

کارمندان شهرداری باید در مورد اهمیت شفافیت و پاسخگویی آموزش ارائه دهند. کارکنان شهرداری باید بر اثربخشی کار خود نظارت و ارزیابی کنند و بازخورد منظمی را به سازمان ارائه دهند.

با توجه به پیچیدگی قوانین و مقررات، می‌توان چند پیشنهاد عملی ارائه کرد: کارکنان شهرداری باید برای ساده سازی قوانین و مقررات پیچیده تلاش کنند تا درک آن برای مشتریان آسان تر شود.

کارکنان شهرداری باید آموزش‌هایی را در مورد قوانین و مقررات ارائه دهند تا اطمینان حاصل شود که مشتریان مسئولیت‌های خود را درک می‌کنند.

کارکنان شهرداری باید دستورالعمل‌های روشنی را برای مشتریان ایجاد کنند تا از آنها پیروی کنند. کارکنان شهرداری باید رویه‌های شفاف را برای مراجعین ایجاد کنند تا از آن پیروی کنند. کارکنان شهرداری باید منابعی را برای مراجعین فراهم کنند تا به اطلاعات قوانین و مقررات دسترسی داشته باشند.

توجه به این نکته نیز حائز اهمیت است که شفافیت همانطور که در فرضیه بیان شد در پیشگیری از فساد اداری تأثیر دارد.

بر اساس فرضیه دوم، حکمرانی خوب بر پیشگیری از فساد اداری؛ به نظر می‌رسد سازمان متعهد به شفافیت، پاسخگویی و حکمرانی خوب است. در اینجا چند پیشنهاد کاربردی برای کارمندان شهرداری وجود دارد:

کارکنان شهرداری باید شفافیت را در کار و تصمیمات روزانه خود تشویق کنند.

کارکنان شهرداری باید توضیحات روشنی در مورد خط مشی‌ها، رویه‌ها و تصمیمات سازمان ارائه دهند.

کارمندان شهرداری باید برای بهبود خدمات به دنبال بازخورد از کاربران خدمات و ذینفعان باشند.

کارکنان شهرداری باید مشارکت و مشارکت کارکنان و ذینفعان را در فرآیندهای تصمیم‌گیری تشویق کنند.

کارکنان شهرداری باید فرهنگ پاسخگویی را در سازمان ترویج دهند.

کارمندان شهرداری باید در مورد حکمرانی خوب، شفافیت و پاسخگویی آموزش دهند.

کارکنان شهرداری باید بر اثربخشی کار خود نظارت و ارزیابی کنند و بازخورد منظمی را به سازمان ارائه دهند.

کارکنان شهرداری باید رویه‌های روشنی را برای تصمیم‌گیری و اجرا ایجاد کنند.

کارکنان شهرداری باید توسعه کارکنان را تشویق کنند و فرصت‌هایی را برای رشد و توسعه فراهم کنند.

کارکنان شهرداری باید محیط کاری مثبتی را ایجاد کنند که همکاری، کار گروهی و ارتباطات باز را ترویج می‌کند.

کارکنان شهرداری باید برای ساده سازی قوانین و مقررات پیچیده تلاش کنند تا درک آن برای مشتریان آسان تر شود.

کارکنان شهرداری باید آموزش‌هایی را در مورد قوانین و مقررات ارائه دهند تا اطمینان حاصل شود که مشتریان مسئولیت‌های خود را درک می‌کنند.

کارکنان شهرداری باید دستورالعمل‌های روشنی را برای مشتریان ایجاد کنند تا از آنها پیروی کنند.

کارکنان شهرداری باید رویه‌های شفاف را برای مراجعین ایجاد کنند تا از آن پیروی کنند.

کارمندان شهرداری باید یک خط مشی افشاگر ایجاد کنند که به کارمندان اجازه دهد تا هرگونه فساد یا رفتار غیراخلاقی را بدون ترس از تلافی گزارش کنند.

کارمندان شهرداری باید اقدامات مبارزه با فساد از قبیل ممیزی منظم، نظارت و ارزیابی فعالیت‌ها را اجرا کنند.

کارکنان شهرداری باید فرهنگ یکپارچگی را در سازمان با تشویق رفتارهای اخلاقی و مسئول دانستن افراد در قبال اعمالشان ترویج کنند.

کارمندان شهرداری باید آموزش‌هایی را در مورد قوانین و مقررات مبارزه با فساد ارائه دهند تا اطمینان حاصل شود که کارکنان مسئولیت‌های خود را درک می‌کنند.

با اجرای این پیشنهادات کاربردی، کارکنان شهرداری می‌توانند به ارتقای شفافیت، پاسخگویی و حکمرانی خوب در سازمان کمک کنند که در نهایت می‌تواند به جلوگیری از فساد اداری کمک کند.

هر پژوهشی محدودیت‌ها و مشکلات خاص خود را دارد که در روند انجام تحقیق مشاهده می‌گردد، تحقیق حاضر نیز از این قاعده مستثنی نبوده و دارای محدودیت‌هایی به شرح ذیل بود:

: این پژوهش فقط شامل کارکنان شهرداری اصفهان بود که ممکن است نماینده همه شهرداری‌ها یا سازمان‌های ایران نباشند.

این مطالعه بر داده‌های خود گزارش شده از کارمندان تکیه داشت که ممکن است مغرضانه یا مشمول خطاهای یادآوری باشند.

پرسشنامه مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها ممکن است به اندازه کافی جامع یا خاص برای جمع‌آوری تمام اطلاعات مرتبط نبوده باشد.

فرضیه‌ها: این مطالعه تنها دو فرضیه را مورد آزمایش قرار داد که ممکن است به اندازه کافی جامع یا کامل نباشند تا روابط پیچیده بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد را نشان دهند.

مطالعه در بستر خاصی (شهرداری اصفهان) انجام شده است که ممکن است قابل تعمیم به سایر بافت‌ها یا سازمان‌ها نباشد.

این مطالعه دارای گروه کنترل یا گروه مقایسه‌ای نبود، که برقراری رابطه علی روشن بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد را دشوار می‌کند.

۴-۵- پیشنهادهای پژوهشی برای تحقیق آتی

در ارتباط با پیشنهادهایی که برای محققان آتی می‌توان ارائه داد عبارتند از:

انجام یک مطالعه جامع‌تر: شامل حجم نمونه بزرگتر و طیف متنوع‌تری از سازمان‌ها برای افزایش تعمیم‌پذیری یافته‌ها.

استفاده از منابع داده‌های متعدد: جمع‌آوری داده‌ها از منابع متعدد، مانند نظرسنجی، مصاحبه و مطالعات مشاهده‌ای، برای افزایش اعتبار و پایایی یافته‌ها.

استفاده از چارچوب نظری جامع‌تری: تئوری‌ها یا چارچوب‌هایی را در نظر گرفت که می‌توانند به توضیح روابط بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد کمک کنند.

انجام مطالعات طولی: انجام مطالعات طولی برای بررسی تغییرات در شفافیت، حکمرانی خوب و فساد در طول زمان.

استفاده از روش‌های آماری پیشرفته‌تر: از روش‌های آماری پیشرفته‌تر مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری یا تحلیل میانجی‌گری برای بررسی روابط بین متغیرها و آزمون فرضیه‌ها استفاده کرد.

استفاده از تحلیل تطبیقی شامل یک گروه کنترل یا گروه مقایسه: شامل یک گروه کنترل یا گروه مقایسه برای ایجاد رابطه علی واضح بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد.

انجام تحقیقات کیفی: انجام تحقیقات کیفی، مانند مطالعات موردی یا مصاحبه، برای به دست آوردن درک عمیق‌تر از پیچیدگی‌ها و تفاوت‌های ظریف فساد در شهرداری‌ها.

بررسی نقش عوامل زمینه‌ای: نقش عوامل زمینه‌ای، مانند شرایط سیاسی و اقتصادی، در شکل‌دهی روابط بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد را بررسی کنید.

با پرداختن به محدودیت‌های تحقیق و گنجاندن این پیشنهادها، محققان آینده می‌توانند بر این مطالعه تکیه کنند و بینش‌های جامع‌تر و دقیق‌تری در مورد روابط بین شفافیت، حکمرانی خوب و فساد در شهرداری‌ها ارائه کنند.

بررسی دامنه تاثیرات حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه در

صنایع مختلف شرکتهای بورس اوراق بهادر

دکتر عبدالرحیم رحیمی^۱ عباس ایمانی^۲

چکیده:

در قرن اخیر مبحث مدیریت به یکی از مهمترین و محوری ترین مباحث سیستم تجاری مبدل شده است. محققان با تحقیقات دقیق در این حوزه توانسته اند نظریات جدیدی را مطرح کنند که به پیشرفت علم مدیریت کمک شایانی کرده و باعث کارآمد شدن و در عین حال پیچیده تر شدن این موضوع شده است. حاکمیت خوب یکی از مباحثی است که در چند دهه اخیر مورد بحث و بررسی زیادی قرار گرفته است. در اینمقاله بر آن برآمدیم تا به بررسی دامنه تاثیرات حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه در صنایع مختلف موجود در بورس تهران (فخاری، ۱۳۸۶) بپردازیم.

برای تحقق این امر با استفاده از پرسشنامه توزیع شده در بین کارگزاران، معامله گران، بازارگردانان و مشاوران بورس تهران به کاوش رابطه بین شاخصه های حکمرانی خوب و مدیریت سرمایه پرداختیم. در نهایت امر با تحلیل های صورت گرفته نشان داده شد که رابطه معنا دار و مثبتی بین حکمرانی خوب و مدیریت سرمایه وجود دارد و حکمرانی خوب به عنوان یک متغیر مستقل مدیریت سرمایه را به عنوان متغیر وابسته تحت تاثیر قرار خواهد داد.

کلید واژه: حکمرانی خوب، مدیریت سرمایه، بورس تهران

بیان مسأله:

حکمرانی خوب از جمله مباحث تازه ایست که در دو دهه اخیر توجه محافل علمی و بین المللی جهان را به خود معطوف نموده است. (نفری ندا^{۱۳۸۸} تبیین مفهوم خوبی در حکمرانی خوب) محققان حکمرانی خوب را با رویکردها (فرایندی، لیبرالیستی و سوسیالیستی)، ابعاد (سیاسی، اقتصادی و انسانی) و اهداف (توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی و توسعه پایدار انسانی) گوناگون تعریف نموده اند. اما با توجه به پیچیدگی و میان رشته ای بودن مبحث حکمرانی (شهریاری، ۱۳۸۸) این ضرورت وجود دارد که با نگاهی کلان به این مقوله پرداخته و به جای ارایه فهرست های گوناگون از ویژگی های حکمرانی خوب به طراحی الگوهایی مبادرت گردد که جنبه های گوناگون این پدیده چندبعدی را تبیین نماید. مطابق این رای، می بایست در ابتدا به تبیین مفهوم خوبی، در حکمرانی خوب (Rezai-۲۰۰۷) پرداخت و معنای خوبی را به گونه ای تحلیل نمود که ضمن حفظ یک دیدگاه کلان در باب حکمرانی خوب، این قابلیت نیز به وجود آید که دولتمردان با توجه به شرایط و سیاق های گوناگون دست به انتخاب زنند.

در نقاط مختلف دنیا تحقیقاتی در باره بی قاعدگیهای بازار بورس اوراق بهادار صورت گرفته است در این

۱. استادیار گروه مدیریت فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی مدیریت واحد تهران جنوب

۲. دانشجوی دکتری رشته مدیریت فرهنگی دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

مقاله قصد بر این است که تاثیر حاکمیت خوب و حاکمیت شرکتی بر مدیریت سرمایه در بازار بورس بررسی شود.

ادبیات تحقیق:

در دهه ۱۹۵۰، رابرت ام. سولو (**Solow, Robert. M**) الگویی را توسعه داد که به صورت ابزار استاندارد مطالعه‌های مربوط به رشد اقتصادی درآمده است. در این الگو، نرخ رشد اقتصادی به سرعت افزایش نهاده‌های عوامل تولید (کار و سرمایه) بستگی دارد.

در مدل رومر (۱۹۹۰)، کشوری در صورتی پیشرفته‌تر از دیگری است که منابع فراوانی را به اختراعات و ابداعات اختصاص داده باشد اما چه ویژگی اساسی است که دارایی و فناوری را برای پدید ساختن نوآوری ترجیح می‌دهد. پرسشی است پیش‌روی این مدل‌ها که قدرت یافتن پاسخ به آن را ندارند.

به گفته داگلاس نورث (**North, ۱۳۷۷**) از نهاد که جامع‌ترین است در این طیف قرار می‌گیرد و بیان می‌کند: "نهاده‌ها، قانون‌های بازی در جامعه هستند. در نتیجه نهاده‌ها سبب ساختارمند شدن انگیزه‌های نهفته در مبادله‌های بشری می‌شوند، چه این مبادله‌ها سیاسی باشند چه اقتصادی و اجتماعی. در یک تعبیر کلی، نهاده‌ها مشتمل بر باورها، رفتارها (حوزه عقلانی یا غیرعقلانی)، سنت‌ها، ضوابط و مقررات حقوقی هستند که درباره هسته اصلی، مجموعه هماهنگی را شکل می‌دهند." از این لحاظ نهاده‌های خوب در جایگاه پدید آورنده ساختار انگیزشی مطرح هستند که باعث کاهش ناطمینانی، تشویق کارایی و بنابراین کمک به بهبود عملکرد اقتصادی می‌شود.

بانک جهانی حکمرانی (۲۰۰۴) را به صورت ذیل تعریف می‌کند: "روشی که بر اساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می‌شود."

کافمن (**Kauffman**) و همکارانش (۲۰۰۶) در بانک جهانی برای بیان حکمرانی شش شاخص حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کنترل فساد، کیفیت بوروکراسی و اثربخشی دولت را بیان کردند که در مقاله پیش‌رو نیز مورد استفاده واقع شده است.

حکمرانی خوب در سالهای پیش از جنگ جهانی دوم کمتر استفاده میشد اما در طول دهه ۱۹۸۰ با مفهومی جدید ظهور کرده است که به چیزی فراتر از حکومت (دولت) اشاره دارد. این اصطلاح در فرهنگ آکسفورد مترادف با واژه دولت استفاده (**Government**) شده است. حکمرانی خوب روایتگر توسعه انسان محور است. اولین مرجع معتبری که در این زمینه مباحثی را مطرح نموده، بانک جهانی است که در گزارشی در سال ۱۹۸۹ آن را به عنوان "ارایه خدمات عمومی کارآمد، نظام قضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخ‌گو" تعریف نموده است.. (استو ۱۹۹۲)

بندسن (**Bennedsen, ۲۰۰۵**) نهاده‌ها را شکل‌دهنده محیط اقتصادی می‌داند که شرکت‌ها و افراد در آن فعالیت می‌کنند. به طور خاص نهاده‌ها تأمین‌کننده مشوق‌هایی برای بنگاه‌ها و افراد هستند. به طور کلی، فعالیت اقتصادی مانند سرمایه‌گذاری در فعالیت تولیدی، با دو نوع بازده خصوصی و اجتماعی همراه است.

اعظم و همکاران در سال ۲۰۱۱، به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتی در شرکت های نفتی در پاکستان پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که تاثیر مثبت بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتی وجود دارد و با بهبود حاکمیت شرکتی بازده دارایی ها، بازده حقوق صاحبان سهام، حاشیه نسبت فروش افزایش میابد. هیئت ... سمی و همکاران در سال ۲۰۱۱، به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد و ارزش شرکتها در شرکت های چینی پرداختند. آنها از یک شاخص مرکب برای حاکمیت شرکتی استفاده کردند. آنها دریافتند که معیار ترکیبی حاکمیت شرکتی ارتباط مثبت و معناداری با ارزش و عملکرد شرکتها دارد. این معنا داری تاثیر مستقیمی در وضعیت شرکت ها در بازار بورس دارد.

وینسنت و نیکول در سال ۲۰۱۰، ارتباط میان عملکرد شرکتها با اندازه و ترکیب هیئت مدیره را بررسی نمودند. در این پژوهش برای ارزیابی عملکرد از سود قبل از مالیات و بهره به جمع داراییها و کیوتوبین استفاده شده است. نتایج بررسی آنها نشان داد، اندازه هیئت مدیره و عملکرد به صورت معکوس با یکدیگر در ارتباط می باشند و این تاثیر منفی برای شرکت های کوچک کمتر می باشد و درصد مدیران غیر اجرایی تاثیر مثبت بر عملکرد شرکتها داشت.

وانگ و همکاران در سال ۲۰۰۹، در تحقیق خود به بررسی تاثیر ویژگی های شرکتی بر عملکرد شرکتی های چینی در صنایع مختلف به تفکیک پرداختند. آنها در تحقیق خود از دو رویکرد حاکمیت شرکتی استفاده کردند. ابتدا به بررسی تاثیر هر یک از ویژگی های حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت ها در صنایع مختلف پرداختند و سپس به بررسی تاثیر تمام ویژگی های حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت ها پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که شرکت های با داشتن رژیم حاکمیت شرکتی بهتر دارای عملکرد بهتر و ارزش بالاتری هستند همچنین بین مالکیت، سرمایه گذاران نهادی، مالکیت دولتی و ارزش بازار و ارزش سهام بورس رابطه ی مثبت و معنی دار وجود دارد.

عبدالمهدي انصاری و همکاران در سال ۱۳۹۱، به بررسی ارتباط معیارهای راهبری شرکتی و شاخصهای ارزیابی عملکرد با توجه به معیار ارزش آفرینی پرداختند. ویژگیهای در نظر گرفته شده از راهبری شرکتی، در این پژوهش در دو گروه کلی ساختار مالکیت و ساختار هیئت مدیره طبقه بندی شده است. یافته های این پژوهش نشان داد که با توجه به معیارهای ارزش آفرینی شرکتها، ساختار مالکیت با عملکرد دارای ارتباط معنادار می باشد و با بهبود ساختار مالکیت بازده سود در بازار بورس بهبود خواهد یافت. اگرچه ارتباطی میان ساختار هیئت مدیره و عملکرد مشاهده نشد

علوی و همکاران در سال ۱۳۹۰ به بررسی رابطه نظام راهبری شرکت ها در صنایع مختلف با میزان حقالزحمه حسابرسی در ۲۰۱ شرکت نمونه در بورس اوراق بهادار پرداختند. نتایج نشان داد از ده عامل نظام راهبری بکار برده شده تنها دو عامل درصد مالکیت نهادی، دولتی و شبه دولتی و نوع حسابرس با حقالزحمه حسابرسی مستقل رابطه مستقیم و معنی دار دارد.

ایزدی نیا و رسائیان در سال ۱۳۸۹ به برررسی معیارهای حسابداری و اقتصادی ارزیابی عملکرد و کیفیت راهبری شرکتی در صنایع مختلف پرداخته اند. نتایج آن پژوهش بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین نرخ بازده

داراییها، بازده سهام، کیوتوبین و ارزش افزوده بازار، به عنوان معیارهای ارزیابی عملکرد و درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره و درصد سرمایه‌گذاران نهادی، به عنوان شاخصهای راهبری شرکتی بود.

نیک بخت و همکاران در سال ۱۳۸۹، تاثیر ویژگیهای هیئت مدیره بر عملکرد شرکت را بررسی نموده و نتایج نشان داد که هیئت مدیره در بازار سرمایه ایران به صورت کارا به وظایف خود برای کاهش مشکلات نمایندگی عمل نموده و تاثیر با اهمیتی بر عملکرد شرکت ندارد. یکی از عوامل تناقض در نتایج می تواند گوناگونی بافت فرهنگی، حقوقی، اجتماعی، اقتصادی سایر کشورها باشد و از آنجا که حاکمیت شرکتی یک نظام بین رشته ای است و ارتباط دهنده علوم اقتصاد، حقوق، مالی و حسابداری می باشد، در نتیجه تناقض نیز طبیعی به نظر می آید.

با بررسی پیشینه در اینمقاله، انجام این تحقیق در بورس اوراق بهادار تهران ضروری تلقی شده البته نقطه قوت این تحقیق نسبت به سایر تحقیقات در حول این موضوع انجام تحقیق بصورت تفکیک در صنایع مختلف می باشد. نتایج تحقیقات نشان داده که با تفکیک صنایع بهتر می شود دلایل منطقی برای تغییرات غیر عادی در بورس اوراق بهادار ارائه داد.

وجود حاکمیت شرکتی (احمدپور و کاشانی، ۱۳۸۹) مطلوب از آسیب پذیری بازارهای در حال توسعه از جمله بازار ایران در مقابل بحران های مالی می کاهد. یک سیستم حاکمیت شرکتی خوب عنصری کلیدی در بهینه سازی عملکرد واحد تجاری و بهترین حالت سودآوری برای سهامداران می باشد که هزینه های نمایندگی را محدود و از بقای شرکت حمایت می کند. هدف این تحقیق بیان تفاوت بین مقادیر عملکرد بهینه شرکت های فعال در صنایع مختلف بورس اوراق بهادار تهران از طریق سازوکارهای حاکمیت شرکتی و حاکمیت خوب است.

روش شناسی تحقیق:

مدل ها مختلفی از باب حاکمیت شرکتی (حساس یگانه و معیری، ۱۳۸۷) در سراسر جهان وجود دارد که این مدل ها با همدیگر متفاوت هستند که تفاوت آنها از باب توجه به تنوع سرمایه داری که در آن شرکت وجود دارد تعبیه شده است. بطوریکه مطابق مدل انگلیس و امریکا تمایل و تأکید بر منافع سهامداران می باشد و در مدل دیگری که در برخی از کشورها هماهنگ با همدیگر عمل می کنند شامل قاره اروپا و ژاپن با توجه به وضعیت و نفوذ ذینفعان مربوطه از جمله مدل با نگرش به منافع کارگران، مدیران، تأمین کنندگان، مشتریان و جامعه را به رسمیت می شناسد.

امروزه اصول حاکمیت شرکتی عملاً به صورت کد تبدیل شده اند بطوریکه در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه نهادهای از جمله بورس، شرکت ها، سرمایه گذاران نهادی و یا انجمن (مؤسسات) مدیره و مدیران با حمایت از دولت ها و سازمان های بین المللی این کدها را تبیین نموده و منتشر نموده اند (D.kraay-۲۰۰۶) و به عنوان یک قاعده کلی شرکت ها در رعایت توصیه های ارائه شده توسط دولت در این قانون موظف هستند اگرچه چند دسته از کدها که به بورس و اوراق بهادار مربوط می شود در غالب موارد به عنوان یک عمل اجباری می بایست اجرایی شوند.

یکی از تأثیرگذارترین دستورالعمل‌ها در این ارتباط اصول تبیین شده توسط OECD برای اداره شرکت‌های بزرگ می‌باشد که در سال ۱۹۹۹ منتشر و در سال ۲۰۰۴ و تجدید نظر شده آن منتشر شده است می‌باشد در دستورالعمل OECD اغلب به ما به کدهای محلی و یا دستورالعمل اشاره شده است. همچنین در دستورالعمل OECD برای دیگر سازمان‌های بین‌المللی، انجمن‌های بخش خصوصی و بیش از ۲۰ کد حکومت ملی شرکت بین دولتی‌ها و سازمان ملل متحد را تشکیل دادند را تعیین نموده است.

در این نهاد بین‌المللی معیارهای شامل بیش از پنجاه مورد افشای مجزا در پنج دسته گروه عمده زیر درخصوص حاکمیت شرکتی (حساس یگانه و باغومیان، ۱۳۸۵) مورد توافق تدوین‌کنندگان استانداردهای بین‌المللی قرار گرفته است.

حسابرسی

هیأت مدیره و مدیریت ساختار فرآیند

مسئولیت سازمانی و تطبیق‌پذیری

شفافیت مالی و افشای اطلاعات

ساختار مالکیت و نحوه کنترل بر اعمال حقوق

مکانیزم‌های کنترل

مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی (سلمن، ۱۳۸۴) و کنترل‌های مربوطه به منظور کاهش ناکارآمدی‌های سازمان طراحی شده‌اند چرا که این مشکلات از مخاطرات اخلاقی ناشی از انتخاب نامطلوب مدیریت‌ها و افراد بروز پیدا می‌کند.

کنترل‌های داخلی حاکمیت شرکتی : کنترل داخلی اداره امور شرکت نظارت بر فعالیت‌ها و سپس اقدام اصلاحی برای دستیابی به اهداف سازمانی است. این موارد عبارتند از:

نظارت از طریق هیأت مدیره

روش‌های کنترل داخلی و حساب‌رسان داخلی

تعادل قدرت

پاداش

نظارت سهامداران بزرگ و یا نظارت بر بانک‌ها و سایر طلبکاران بزرگ

کنترل خارجی حاکمیت شرکتی : کنترل عمومی حاکمیت شرکتی بیرون سازمانی کنترل سهامداران برون سازمانی بر شرکت می‌باشند که عبارتند از:

میثاق بدهی

تقاضا برای ارزیابی عملکرد اطلاعات (به‌خصوص صورت‌های مالی)

مقررات دولتی

بازار کار مدیریتی

فشار رسانه‌ها

تصاحب

با توجه به معیار های گفته شده در رابطه با حاکمیت خوب و حاکمیت شرکتی در این تحقیق با استفاده از توزیع پرسشنامه در بورس تهران سوالاتی در رابطه با شاخص های گفته شده برای حاکمیت خوب و بررسی معنی داری رابطه حاکمیت خوب با مدیریت سرمایه در زوایای مختلف و همچنین در صنایع مختلف ذکر شده طراحی شده است که داده های تحقیق از آن استخراج میشود و به تحلیل نتایج آن میپردازیم.

در این بخش به بررسی و تحلیل پرسشنامه توزیع شده در بورس خواهیم پرداخت. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر روش گردآوری داده ها، توصیفی و از حیث تاثیر بین متغیرهای تحقیق از نوع همبستگی است. روش انجام تحقیق نیز به صورت پیمایشی بوده که از مهمترین مزایای آن قابلیت تعمیم نتایج است. جامعه آماری این تحقیق شامل کارگزاران، معامله گران، بازارگردانان و مشاوران که بالغ بر ۳۳۰ نفر میباشد لذا نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران محاسبه گردیده که بر این اساس تعداد نمونه آماری برابر با ۱۷۸ نفر میباشد.

جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات موضوع، از منابع کتابخانه ای، مقالات، کتب و از شبکه جهانی اینترنت استفاده شده است. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه بررسی دامنه تاثیرات حکمرانی خوب در مدیریت سرمایه در صنایع مختلف شرکتهای بورس اوراق بهادار تهران می باشد. این پرسشنامه بر اساس طیف پنج تایی لیکرت ساخته شده است. پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ محاسبه گردید. برای برآورد روایی پرسش نامه از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده.

به دلیل اینکه این تحقیق به دنبال بررسی تاثیر متغیر مستقل حاکمیت خوب بر متغیر وابسته مدیریت سرمایه میباشد، برای تجزیه و تحلیل داده ها به طور عمده از روشهای توصیف و تحلیل آماری استفاده شده است. تحقیق به صورت توصیفی است، پیمایشی بوده و به روش دلفی انجام شده و با بررسی دیدگاه جمعی از خبرگان صورت گرفته. در تحقیق حاضر کلیه متغیرهای تحقیق در پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت، سنجش شده اند. روایی پرسشنامه با استفاده از خبرگان و اساتید بررسی شده است. تعیین پایایی با استفاده از نرم افزار SPSS انجام گردید. بر اساس شاخص های شناسایی شده، تعداد سوالها ۱۸ عدد که در مقیاس طیف لیکرت پنج تایی طراحی که برای هر فرض سه سوال مطرح میشود و برای تعیین پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار ضریب آلفای کرونباخ مقدار ۰/۸۵ بوده است و محاسبه جامعه آماری با فرمول کوکران صورت گرفته.

برای نشان دادن تاثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه شش متغیر اصلی مورد ارزیابی قرار گرفتند. مولفه های اصلی در حکمرانی خوب حق اظهار نظر و پاسخ گویی، ثبات سیاسی و کنترل فساد است عوامل تاثیر گذار را تشکیل می دهند. مدیریت سرمایه به سه عامل چرخه نقدینگی، مدت زمان نگهداری موجودی کالا، مدت زمان پرداخت حساب ها وابسته است.

در پرسشنامه چهار بخش اصلی فعال در بورس ایرانی یعنی بخشهای صنایع و معادن، خدمات، نفت و کشاورزی به طور جداگانه مورد سوال قرار گرفته اند. در تحلیل ها هر کدام از این چهار بخش آمده اند و نتایج ذکر شده است.

در این تحقیق برای آزمون فرضیات از روش رگرسیون چند متغیری استفاده شده است و تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز با استفاده از نرم افزار **pls** و **SPSS** انجام شده است.

روش تحقیق در این مقاله به صورت بنیادی میباشد که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روشها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می شود. هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است.

در ادامه تحلیل نتایج رگرسیون چندگانه برای هر یک از متغیرها به صورت کلی خواهد آمد:

نتایج کلی متغیرهای تاثیر گذار بر حکمرانی در بخش های مختلف به صورت زیر است:

مدت زمان پرداخت حساب ها	مدت زمان نگهداری موجودیکالا	چرخه نقدینگی	
۵۷/۳۲	۲۳/۳۰	۱۹/۳۸	نفت
۲۱/۸۵	۴۳/۷۸	۳۴/۳۷	خدمات
۳۲	۱۵/۷۹	۵۲/۲۱	صنایع و معادن
۲۳/۲۴	۴۷/۸۹	۲۸/۸۷	کشاورزی

در ادامه به بررسی با توجه به مدل های ساختاری بدست آمده با استفاده از نرم افزار **PLS** به بررسی فرض های اصلی و فرعی تحقیق خواهیم پرداخت.

آزمون فرض اصلی: بین حکمرانی خوب و مدیریت سرمایه رابطه ای معنی دار و مثبت وجود دارد. ضریب مسیر (**Beta**) تاثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۲۷۳ هست مقدار آماره **t** برابر با ۴۳.۸۲۷ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تاثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی دار است لذا می توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تایید قرار می گیرد.

مسیر	T	پذیرش
۰.۲۷۳	۴۳.۸۲۷	تایید

آزمون فرض فرعی ۱: بین مدیریت سرمایه و ثبات سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب مسیر تاثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۳۲۳ هست مقدار آماره **t** برابر با ۴.۶۳۵ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تاثیر مدیریت سرمایه بر ثبات سیاسی در سطح اطمینان ۹۵

درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

	مسیر	T	پذیرش
فرضیه اصلی	۰.۳۲۳	۴.۶۳۵	تایید

آزمون فرض فرعی ۲: بین مدیریت سرمایه و کنترل فساد رابطه معنی‌داری وجود دارد. ضریب مسیر تأثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۶۸۴ هست مقدار آماره t برابر با ۲۳.۴۵۸ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تأثیر مدیریت سرمایه بر کنترل فساد در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

	مسیر	T	پذیرش
فرضیه اصلی	۰.۶۸۷	۲۳.۴۵۸	تایید

آزمون فرض فرعی ۳: بین مدیریت سرمایه و حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ضریب مسیر تأثیر مدیریت سرمایه بر حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی برابر با ۰.۸۲۶ هست مقدار آماره t برابر با ۳۲.۸۵۲ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تأثیر مدیریت سرمایه بر حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

	مسیر	T	پذیرش
فرضیه اصلی	۰.۸۲۶	۳۲.۸۵۲	تایید

آزمون فرض فرعی ۴: بین مدیریت سرمایه و حاکمیت قانون رابطه معنی‌داری وجود دارد. ضریب مسیر تأثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۴۱۵ هست مقدار آماره t برابر با ۹.۳۶۱ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تأثیر مدیریت سرمایه بر حاکمیت قانون در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

	مسیر	t	پذیرش
فرضیه اصلی	۰.۴۱۵	۹.۳۶۱	تایید

آزمون فرض فرعی ۵: بین مدیریت سرمایه و کیفیت بوروکراسی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

ضریب مسیر تأثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۷۳۶ هست مقدار آماره t برابر با ۵۳.۱۵۴ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تأثیر مدیریت سرمایه بر کیفیت بوروکراسی در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

مسیر	t	پذیرش
۰.۷۳۶	۵۳.۱۵۴	تایید

آزمون فرض فرعی ۶: بین مدیریت سرمایه و اثربخشی دولت رابطه معنی‌داری وجود دارد. ضریب مسیر تأثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه برابر با ۰.۵۶۷ هست مقدار آماره t برابر با ۱۴.۹۶۵ است که بیشتر از ۱/۹۶ هست بنابراین ضرایب، تأثیر مدیریت سرمایه بر اثربخشی دولت در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. چون ضریب مسیر، مقداری مثبت و معنی‌دار است لذا می‌توان استنباط نمود فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

مسیر	T	پذیرش
۰.۵۶۷	۱۴.۹۶۵	تایید

یافته‌ها:

حاکمیت خوب به کیفیت، شفافیت، اعتماد و اطمینان در روابط سهامداران، هیات مدیره، مدیریت و کارمندان اشاره دارد که میزان قدرت و مسئولیت هر یک از این‌ها را در ارائه ارزش پایدار به همه سهامداران معین می‌کند. به منظور جذب سرمایه‌های مالی و انسانی برای شرکت و نیز حصول اطمینان از پایداری خلق ارزش، سیاست‌های شرکت باید طوری تعیین شود که اعتماد تمامی سهامداران را جلب کند.

حاکمیت خوب، روابط قابل اعتماد بین شرکت و ذینفعان آن را تضمین می‌کند. هدف حاکمیت خوب، دستیابی به پایداری، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، عدالت، شفافیت و اثربخشی در تمام قسمت‌های شرکت و یا سازمان است. مهمترین عنصر در ساختار شرکت‌های بزرگ، هیئت مدیره است. مسائلی مانند ترکیب اعضای هیئت مدیره، مسائلی که هیئت مدیره بر آن تمرکز دارد، فرآیندهای تصمیم‌گیری و نیز آموزش چگونگی بهبود مستمر، بر کیفیت تصمیم‌گیری و مدیریت تأثیر می‌گذارد.

در مجموع، حاکمیت خوب بیشتر اشخاص را مورد خطاب قرار می‌دهد تا روند انجام امور. بنابراین نهادهای حرفه‌ای نیازمند کسب اطمینان از حضور افراد حرفه‌ای با دانش و مهارت کافی در فضای کسب و کار می‌باشند تا حاکمیت بر مبنای عقل سلیم صورت پذیرد نه بر مبنای انبوهی از قوانین و مقررات.

نتیجه‌گیری:

برای نشان دادن تاثیر حکمرانی خوب بر مدیریت سرمایه شش متغیر اصلی مورد ارزیابی قرار گرفتند. مولفه های اصلی در حکمرانی خوب حق اظهار نظر و پاسخ گویی، ثبات سیاسی، کنترل فساد، حاکمیت قانون، کیفیت بوروکراسی و اثربخشی دولت عوامل تاثیر گذار بر حکمرانی خوب را تشکیل می دهند که در این تحقیق سه متغیر اول مورد بررسی قرار گرفته اند. سه متغیر اصلی مدیریت سرمایه نیز شامل چرخه نقدینگی، مدت زمان نگهداری موجودی کالا، مدت زمان پرداخت حساب ها می باشد. این متغیر ها برای هر یک از ۴ بخش اصلی حاضر در بورس مورد بررسی قرار گرفته اند.

نتیجه هایی که از تخمین های انجام شده در مطالعه پیش رو به دست می آید بیانگر نقش مهم نهادها در عملکرد اقتصادی کشورها است و ضرایب مربوطه نشان می دهد که حکمرانی خوب یا در حقیقت نهادهایی که قدرت از راه آنها در یک کشور اعمال می شود اثر مثبت روی رشد اقتصادی دارند اما درباره شاخص دموکراسی همان طور که مطالعه های پیشین نشان داده، اثر دموکراسی روی رشد مبهم است اما رویکرد به نسبت قابل قبولی که در این مورد قابل اتکا است، اثر غیرمستقیم دموکراسی روی رشد از راه کانال هایی چون بهبود سرمایه انسانی است.

از نتیجه های به دست آمده می توان استنتاج کرد که نهادهای حاکمیتی یا در شکل کلی تر حکمرانی خوب نسبت به نهادهای دموکراتیک اهمیت بیشتری برای رشد اقتصادی دارند. افزون بر آزمون شاخص های شش گانه حاکمیتی به طور جداگانه متوسطی از این شاخص ها تحت عنوان شاخص حکمرانی خوب نیز مورد آزمون واقع شده است. ضریب به دست آمده برای این شاخص کلی مطابق پیش بینی مثبت و معنادار بوده و بیانگر این است که حکمرانی خوب یعنی داشتن دولتی توانمند که به وظایف حاکمیتی خود به خوبی عمل کرده، باعث تشویق سرمایه گذاری در فعالیتهای تولیدی و ممانعت از فعالیتهای ضد تولیدی مانند: رانت جویی، فساد و ... می شود.

منابع:

۱. احمدپور احمد، کاشانی پور محمد. بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری بر هزینه تأمین مالی از طریق بدهی (استقراض). بررسیهای حسابداری و حسابرسی ۱۳۸۹؛ ۱۷(۶۲): ۱۷-۳۲.
۲. حساس یگانه، یحیی، معیری مرتضی. حاکمیت شرکتی، حسابرسی و کمیته حسابداری. نشریه حسابداری ۱۳۸۷؛ ۲۰۰: ۵۷-۶۶.
۳. حساس یگانه یحیی، باغومیان رافیک. نقش هیئت مدیره در حاکمیت شرکتی. نشریه حسابداری ۱۳۸۵؛ ۱۷۳: ۳۰-۳۳.
۴. داگلاس سی. نورث، ۱۳۷۷ش، نهادها، تغییرات نهادی و عملکرد اقتصادی، ترجمه محمد رضا معینی، تهران: سازمان برنامه و بودجه.
۵. سلمن جیل، آریس سلمن. نقش سرمایه گذاران نهادی در حاکمیت شرکت های سهامی. ترجمه حساس یگانه و امیر پوریان نسب، ماهنامه حسابداری ۱۳۸۴؛ ۱۹(۴): ۶۵-۲۵.
۶. فخاری حسین، یوسفعلی تبار، نصیبه. بررسی رابطه سیاست تقسیم سود و حاکمیت شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسیهای حسابداری و حسابرسی ۱۳۸۹؛ ۱۷(۶۲): ۶۹-۸۴.

۷. قائمی محمدحسین، شهریار مهدی. حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌ها. پیشرفت‌های حسابداری ۱۳۸۸؛ ۱(۱): ۱۱۳-۱۲۸
۸. کتانی، شیخ عبدالحی، بی‌تا، التراتیب الاداریه، بیروت: دارالکتاب العربی.
۹. مالک، محمدرضا، ۱۳۸۲ش، «وظایف و مسؤولیت‌های دولت اسلامی در اقتصاد»، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ش ۱۲.
۱۰. مشایخ شهناز، اسماعیلی مریم. کیفیت سود و برخی از جنبه‌های اصول راهبردی در شرکت‌های بورس. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی ۱۳۸۵؛ ۴۵: ۴۴-۲۵
۱۱. نمازی محمد. تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی ۱۳۸۷؛ ۱۵(۵۳): ۸۳-۱۰۰.
۱۲. نوروش ایرج، کرمی غلامرضا. بررسی رابطه سازوکارهای نظام حاکمیت شرکت و هزینه نمایندگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری ۱۳۸۸؛ ۵۵: ۴-۲۶
۱۳. ویلی، برگستروم، ۱۳۷۸ش، دولت و رشد، ترجمه علی حیاتی، تهران: سازمان برنامه و بودجه.
۱۴. A.K.Fosu, ۲۰۰۱, "Political instability and economic growth in developing economies: some specification empirics" Economics letters, www.sciencedirect.com.
۱۵. Acemoglu Daron, Simon Johanson and James Robinson, ۲۰۰۴, "institutions as the fundamental cause of long-run Growth", work paper.
۱۶. Ahmadi hadid, Behroz. (۲۰۰۷). "Investigation Effective Factor of Foreign Direct Investment, with an Emphasis on Economic Security", MSc Thesis, Tehran University. (in Persian).
۱۷. Akbarian, Reza, Khoram, Zohreh. (۲۰۱۱). "Foreign Investment Absorption", Journal of Political - Economics, No. ۲۸۳, PP. ۱۴۸-۱۵۹. (in Persian).
۱۸. Barro, R. J. ۱۹۹۶, Determinants of economic growth: A cross-country empirical study. NBER working paper ۵۶۹۸.
۱۹. Bennesen Morten, Malchow-moller, vinten Fredrik, ۲۰۰۵, Institutions and Growth- a Literature Survey. Report ۲۰۰۵-۱. Center for Economic and Business Research) CEBR).
۲۰. Butkiewicz L. James and Yanikkaya, ۲۰۰۶, Institutional quality and economic growth: maintenance of the rule of law or democratic institutions, or both? Journal of Economic modeling ۲۳, ۶۴۸- ۶۶۱. Available online at www.sciencedirect.com.
۲۱. Dinda, Soumyananda. (۲۰۱۰). "Factors Determining FDI to Nigeria: An Empirical Investigation", Chandragupt Institute of Management Patna (CIMP), Patna -۱, Bihar, India.
۲۲. Easterly, William, and Mirvat Sewadeh, ۲۰۰۲, "Global Development Network Growth Database" on the World Bank web site. <http://www.worldbank.org/research/growth/>
۲۳. Gagliardi Francesca, ۲۰۰۷, "Institutions and economic change: A critical survey of the new

institutional approaches and empirical evidence", The Journal of Socio-Economics.

www.sciencedirect.com

۲۴Glaeser.L. Edward, Rafael La Porta, Florenico Lopez-de-Silanes, and Andrei Sshleifer, "Do Institutions Cause Growth?" working paper.

۷۱

۲۵Hali Edison and Nicola Spat for, ۲۰۰۴, Growth and institutions. Ch ۳

۴۷Janine Aron, ۲۰۰۰, "Growth and Institutions: A Review of the Evidence", the World Bank Research Observer, vol. ۱۵, no. ۱

۲۶Kauffman, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. ۲۰۰۶, Governance matters V: Governance indicators for ۲۰۰۵-۱۹۹۶. World Bank.

۲۷Knack, Stephen, Philip Keefer. ۱۹۹۵, "Institutions and Economic Performance: CrossCountry Tests Using Alternative Institutional Measures", Economics and Politics ۷

۲۸Matsuo Hiroshi, ۲۰۰۶, the rule of law and economic development: a cause or a result?

۵۶Moshiri, Esmail. (۲۰۰۱). "AHP Model Was Adjusted for the Survey and the Group - Making ", Knowledge Management, Year ۴, No. ۵۲, pp. ۹۲-۶۳. (in Persian).

۲۹Polterovich victor and popov Vladimir, ۲۰۰۶, Democratization, quality of institutions and economic growth. Working paper.

۳۰Rezai, Mehdi. (۲۰۰۷). "The Effects of Good Governance on Attracting InvestmentForeign Direct Investment", Journal of Social Welfare, No. ۲۶, pp. ۱۰۴-۸۵. (in Persian)

۳۱Romer, Paul M. ۱۹۹۰, "Endogenous Technical Change," Journal of Political.

۳۲Rule of law, Democracy, and economic performance, index of Economic Freedom, Ch ۲

۳۳Shakeri, Abas, Salimi, Freidun. (۲۰۰۶). "RankIng of Effective Factor of Investment in Chabahar Free Zone in AHP Technique", Journal of Economics, No. ۶, PP. ۱۲۹-۹۵. (in Persian).

۳۴So much more Output per Worker than others?" Quarterly Journal of Economics, ۱۱۴

۳۵Summers, Robert, and Heston, Alan. "The Penn World Table (Mark ۶.۲): An Expanded Set of International Comparisons. www.nber.org.

۳۶Tavares Jose, Wacziarg Romain (۲۰۰۱). How democracy affects growth. European Economic Review

Review ۴۵. www.elsevier.com/locate/econbase

۳۷Vijayaraghavan Maya and Ward A. William, ۲۰۰۵, Institutions and Economic Growth:

Empirical Evidence from a Cross- National Analysis. NBER Working paper.